

**KARAMANLICA BİR KİTAP YEÑİ HAZNE ve DİL
ÖZELLİKLERİ (İMLÂ ÖZELLİKLERİ ve SES BİLGİSİ)**

Hayrullah KAHYA

ÖZET

Karamanlılar Anadolu'daki Türkçe konuşan ve yazılarında Grek alfabesini kullanan Ortodoks Hristiyanlardı. Özellikle Anadolu'da (Karaman, Konya, Kayseri, Isparta, Burdur, Aydın ve Karadeniz vb.), İstanbul, Suriye ve Balkanlar'da yaşadılar. Karamanlılar aslında 11. yüzyılda Anadolu'da, özellikle Toros dağlarına Bizans tarafından yerleştirilen askerlerdi. Bunlar Bizans ordusunda paralı asker olan Türk (özellikle Peçenek ve Kuman Türkleri) boyları idi. Daha sonra Ortodoks Hristiyan inancını benimsediler. Şu anda çoğu 1923'teki nüfus mübadelesinden beri Yunanistan'da yaşamaktadır.

Bu çalışmada 1756 yılında Venedik'te basılmış Karamanlica bir kitap olan *Yeñi Hazne*'nin imlâ özellikleri ile ses bilgisi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, Ses Bilgisi, Ortodoks Türkler, Yeñi Hazne, Karamanlica

**A CARAMANIAN BOOK, YEÑİ HAZNE AND ITS
CHARACTERS OF LINGUISTIC
(SPELLING AND PHONETIC)**

ABSTRACT

Caramanians were Orthodox Christian in Anatolia. They used to both speak Turkish and use Greek alphabet in their texts. They particularly lived in Anatolia, for instance; in Karaman, Konya, Kayseri, Isparta, Burdur, Aydın, Black Sea area. In addition, Istanbul, Syria and the Balkans etc. Although they were Turkish (particularly Pechenek, Kuman Turks), they were managed by Byzantion as paid soldiers in Anatolian area in 11. century, espacially in the Toros Mountains and after that time, they began to adopt Orthodox Christian. Now, They have lived in Greece since the population replacement in 1923.

In this study, spelling and phonetic of a Caramanian book with the name *Yeñi Hazne* which was printed in Venice in 1756 is examined.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

Keywords: Turkish, Phonetic, Orthodox Turks, Yeñi Hazne, Caramanian Language

0. Giriş

Ortodoks Hristiyanların Türkçe konuşanlarına Karamanlı¹; bunların konuştuğu dile de Karamanlca denmektedir. Bunlar, Türk âdet, gelenek ve göreneklerini taşırlar. Tarih boyunca Anadolu'nun özellikle iç ve güney kesimleri ile Karadeniz bölgesi, başta Suriye olmak üzere Ortadoğu, Kıbrıs, Balkanlar ve Kırım'da yaşamışlardır (Eckmann 1988: 89).

Karamanlıların etnik kökenleriyle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Fakat bunların dil ve dinlerinin karşılık oluşturmamasından bu araştırmalar kesin bir sonuca ulaşamamıştır. Çünkü daha önce de belirtildiği gibi, Karamanlılar Ortodoks olmalarına rağmen Türkçe konuşup Türkçe yazıyorlar, fakat Grek alfabesini kullanıyorlardı.² Bu yüzden Karamanlıların kökeniyle ilgili olarak iki temel görüş ortaya atıldı. Birincisine göre bunlar aslen Yunanlıdır. Batı Anadolu'daki Yunanca konuşan gruplardan uzakta oldukları için zaman içerisinde Yunancayı unuttular (Balta 1990: 18). Aynı paraleldeki ikinci görüş ise, Türklerin Anadolu'daki bazı yerli halk gruplarını zamanla Türkleştirdiği görülür. Bunlar milattan önce Yunanistan'dan göç eden kolonizatörler değildir. Bu yerli halk, Türklerden o kadar etkilenmişlerdir ki arada sadece din farkı kalmıştır. Bunlar dil bakımından günlük konuşma diline varıncaya kadar Türkleştikleri hâlde alfabelerini değiştirmemişlerdir. Karamanlılar işte bunların torunları olabilir (Cahen 2000: 104; Baykara 1986: 435). İkinci temel görüşe göre, bunlar aslen Türktürler. Anadolu fethedilmeden önce Bizans'ın emrinde paralı asker olarak çalışan bir kısım Türkler, zaman içerisinde dillerini kaybetmeden dinlerini değiştirdiler ya da Bizans İmparatorluğu tarafından Hristiyanlaştırılarak Toros dağlarının iç kesimlerine yerleştirildiler. Birçok araştırmacı da bu görüşü

¹ Son zamanlarda Protestanlığı kabul eden Karamanlıların olduğu da söylenmektedir (Eckmann 1950a: 165).

² Balkanlarda Kiril alfabesiyle yazılmış Karamanlca kitaplar da vardır (Eckmann 1950a: 169).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

savunmaktadırlar³ (Eröz 1983: 3; Güler 2000: 21; Eckmann 1950a: 165; Anzerlioğlu 2003: 136, Baykurt 1932).

Karamanlıların Osmanlı İmparatorluğu içindeki tüm toplumlardan ayrı özellikleri vardır. Hristiyan olmaları ile Müslümanlardan, Ortodokslukları ile Katolik ve Protestanlardan, Anadolu olmaları ve Yunanca bilmemeleri ile de Yunanistanlılardan ayrılırlar (Balta 1990: 19).

Anadolu'daki Karamanlılar 1923'teki nüfus mübadelesi sırasında dinlerinden dolayı Rum milletine dahil edilmiş ve Yunanistan'a gönderilmişlerdir. Şu anda çoğu Yunanistan'ın değişik şehirlerinde yaşamaktadır. Sayıları tam olarak bilinmemekte ise de -mübadeleden sonra bir milyon civarında oldukları tahmin edildiğine göre (Eckmann 1988: 89) - şimdi birkaç milyon oldukları tahmin edilebilir. Son yıllarda iki ülke arasındaki gidiş gelişlerin kolaylaşması Karamanlı Türklerin Türkiye ve Türkiye'deki insanlarla ilişkilerini devam ettirmelerini sağlamıştır. Kayseri, Nevşehir, Çankırı, Niğde, Adana gibi Anadolu'nun değişik yerlerinde doğmuş ve şu anda Yunanistan'da yaşayan bu insanların zaman zaman eski köylerini ziyarete gelmeleri, "Dedelerin Barışı" gibi başlıklarla ulusal gazetelerde haber olarak çıkmaktadır (Kahya 2008b: 648).

Yunanistan'daki ikinci kuşak Karamanlılar arasında Türkçe konuşabilenlerin olduğu, üçüncü kuşaktakiler arasında da Türkçeyi anlayabilenlerin bulunduğu son yıllarda yapılan bir araştırma ile ortaya konmuştur (Anzerlioğlu 2003: 138 vd.).

Karamanlı Türkçesinin yazılı metinlerine ilk olarak İstanbul'un fethinden sonra rastlanmaktadır. *Gennadios İtikatnamesi*⁴nden sonra eldeki ilk Karamanlıca kitap 1584 tarihli *Gülzar-ı İman-ı Mesihî*⁵ adlı bir din kitabıdır. Bundan sonra İstanbul, Atina, Venedik ve Kıbrıs gibi yerlerde yüzlerce Karamanlıca kitap

³ Konu ile ilgili daha fazla bilgi ve tartışmalar için bk. Hayrullah Kahya, "Karamanlıca Bir Esere Göre Karamanlıcada Arapça ve Farsça Kelimeler", Turkish Studies, Vol 3 / 3, s. 485-501, 2008.

⁴ Bu itikatname hakkında ayrıntılı bilgi için bk. H. Ragıp Özdem, "Gennadios İtikatnamesi", Ülkü Dergisi, X, no. 60, İstanbul, s.529-540, 1938.

⁵ János Eckmann, Semavi Eyice, Talat Tekin, Mustafa Duman gibi birçok araştırmacı bu kitabın adı *Gülzar-ı İman-ı Mesihî* olarak zikretmiştir. Ancak eserin orijinal kapağında kitabın adı *Gülzar-ı İman-ı Mesihî* şeklindedir (Sallaville ve Dalleggio 1958: 3).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

yayımlanmıştır. Bu kitapların çoğu dinî içerikli⁶ ve Yunancadan tercümedir.⁷ Bunlar standart Osmanlı Türkçesi ile değil mahallî Karamanlı ağzı ile yazılmıştır (Eckmann 1988: 89-90; Tekin 1997: 107-108; Eyice 1962: 373; Kahya 2003: 214 vd.). En son Karamanlıca kitap ise Kıbrıs'ta 1935 yılında basılmıştır (Eckmann 1991: 36).

Karamanlıca eserler dil ve edebiyat tarihimizde önemli bir yere sahiptir. Bunlar Yunan alfabesiyle yazıldıkları için Arap alfabesiyle yazılan o devir Türkçesinde çözülmesi mümkün olmayan bazı meselelerin çözümünde işe yarayabilirler (Kahya 2003: iii). Meselâ Arap alfabesinde /a/ - /e/ seslerinin birbirinden ayırt edilebilmesi çok zordur. Fakat Grek alfabesinde bu iki ses tamamen farklı işaretlerle gösterilir.

Bu eserler yazıldıkları dönemin halk dilini yansıtmaları yönüyle de ayrı bir öneme sahiptirler.⁸

1. Yeni Hazne⁹

Kitabın kapağındaki bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla *Yeni Hazne* "Yeni Hazine", *Neos Thisauros*¹¹ adlı bir kitabın Türkçeye tercümesidir. Ancak *ilk evvel Türk lisanına tefsir olunmuş*

⁶ Dinî içerikli olmayan Karamanlıca birer ilmî, felsefî, tıbbî ve ticarî eser yanında Türkçe-Yunanca sözlük ve din dışı bir iki eser de vardır (Eckmann 1950a: 166). Meselâ bk. Evangelinos Misailidis, *Seyreyle Dünyayı (Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş)*, haz.: Robert Anhegger, Vedat Günyol, Cem Yayinevi, İstanbul 1988.

⁷ İbraniceden tercüme edilmiş olan Karamanlıca kitaplar da vardır. Meselâ bk. Psaltirion Yani Zebur, çeviren: Serafım (Pisidyalı) ve Elias Riggs, A. Minasyan Basmahanesi, İngiliz Bibl Şirketi, İstanbul 1866.

⁸ Tarihî dönem Anadolu / Rumeli ağzları üzerinde bazı araştırmalar yapılmıştır. Meselâ bk. Hayati Develi, "Eski Türkiye Türkçesi Ağzlarının Sınıflandırılması", *Turkish Studies*, Vol 3 / 3, s. 212-230, 2008; Musa Duman, "Eski Türkiye Türkçesi Devresinde +IA Ekli Zarfların Kullanımı Üzerine", *Turkish Studies*, Vol 3 / 3, s. 345-355, 2008; Mehmet Gümüşkılıç, "18. Yüzyıl İstanbul Ağzı Hakkında Bazı Gözlemler", *Turkish Studies*, Vol 3 / 3, s. 388-401, 2008.

⁹ Kitabın dijital kayıtlarının bana ulaşmasını sağlayan Suat Baran'a çok teşekkür ederim.

¹⁰ Buradaki ñ sesi çift Γ harfi ile gösterilmiştir. Ancak kitabın giriş bölümünde bu sesin tek ν yazıldığı görülmektedir. Başka bir deyişle kitabın kapağında *yeni* olarak yazılan kelime iç sayfalarda *yeni* şeklinde yazılmıştır. Bu ve buna benzer özelliklere makalenin ilerleyen bölümlerinde değinilecektir.

¹¹ Kitabın bazı iç sayfalarının altında Latin harfleriyle *Neo Thifauros* (s. 1, 9, 17...) yazılmıştır. Milli Kütüphane'nin hazırladığı olduğu "Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası (Arap, Ermeni ve Yunan Alfabeleriyle) 1584-1986" adlı bibliyografyada ise kitabın adı *Neos Thisauros* şeklinde yazılmıştır. Bununla birlikte kitaptaki imlâya göre kelime *Neos Thisayros* şeklinde de okunabilir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

ifadelerinden tercümenin aynen değil de yorumlanarak yapıldığı ve birinci baskısı olduğu¹² anlaşılmaktadır. Mütercimi Adalialı / Atalialı¹³ Serafim¹⁴ İeromonahos / Yeromonahos¹⁵’tur.¹⁶ Kitabın

¹² Kitabın 1795 ve 1804 yıllarında Venedikte ikinci ve üçüncü baskıları da yapılmıştır. Bu baskılardaki sayfa sayılarının farklı olması bunlar arasında az çok farklılıklar olduğunu düşündürmektedir. Ancak kitabın diğer baskılarını göremedim.

¹³ Karamanlı imlâsında /t/ ve /d/ ünsüzleri birbirinden ayırt edilemediği için bu kelimeyi iki türlü okuduk. Eckmann bu kelimeyi “Adalialu / Adalialı” şeklinde okumuş (1950a: 169), yukarıda adı geçen bibliyografyada ise “Adalyalı / Adalyalı” ve “Adalialu” şekillerinde okunmuştur. *et* karakterinin genellikle /i/ ve *t* karakterinin de zaman zaman /y/ olarak okunabildiği düşünülürse elimizdeki metnin imlâsına göre kelime “Adalialı / Atalialı” şeklinde okunabileceği gibi “Ataleyalı / Adaleyalı” biçimlerinde de okunabilir. Kelime Latince “Attelai” şeklindedir.

¹⁴ Bu kelime “Serafim” ve “Serafeim” şeklinde iki türlü okunmaya müsait ise de Karamanlıca imlâsında *et* karakteri genellikle /i/ olarak okunduğundan *Serafim* şeklinde okunmanın daha uygun olacağı kanaatındayız. Eckmann ise bu kelimeyi “Serapheim” şeklinde okumuştur (1950a: 170). Bununla birlikte günümüzde “Serafim”, “Serafeim” ve “Serapheim” şekillerinde özel isimlerin olduğu bilinmektedir.

¹⁵ Buradaki kelime de Karamanlı imlâsının iki farklı şekilde okunmaya imkân vermesi dolayısıyla bu şekilde yazılmıştır. Bununla birlikte günümüzde her iki kelimenin de soyad olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bu kelime yukarıda adı geçen bibliyografyada *Hieromonahos* şeklinde okunmuştur. Ancak bu okuyuşun - elimizde metnin imlâsına göre - hatalı olduğu düşüncesindeyiz.

¹⁶ Mütercimin adı Serafim’dır. “İeromonahos / Yeromonahos” ise unvanı ya da lakabıdır. Yukarıda adı geçen bibliyografyaya göre Serafim adlı birden fazla mütercim olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü kitapların künyelerinde bazı Serafimlerin “Psidyalı” (Isparta’nın Yalvaç ilçesi yakınlarında antik bir kent) olduğu belirtilmektedir. Buna göre “Adaleyalı / Ataleyalı” (Antalyalı) Serafimlerin aynı kişi olduğu farz edilirse bu kişinin, yaklaşık 15 kitabı Karamanlıcaya tercüme ettiği ihtiyatla söylenebilir. Tercüme ettiği kitapların birçoğunun birden fazla baskısı yapılmıştır. Kitaplarının çoğu Venedik’te, bir ya da iki tanesi ise İstanbul’da basılmıştır. Birkaç kitabı ise birden fazla kişi ile birlikte tercüme etmiştir. Bibliyografyadaki kitapların künyelerinden onun Ankara metropolitliği yaptığı anlaşılmaktadır. (Bibliyografyada Serafim’in metropolitlik yaptığı yer olarak Ankara’nın eski isimleri olan *Engürü* ve *Angira* ile yeni ismi olan *Ankara* geçmektedir.) Eckmann, Serafim’in 1774’ten itibaren kısa bir müddet Ankara metropolitliğinde bulunduğunu (1950a: 170) ifade etse de biz, bibliyografyadaki bilgilere bakarak onun en az 5-6 yıl görevini sürdürdüğünü düşünmekteyiz. Çünkü 1767 tarihli Karamanlıca bir kitapta “sabık”, 1776’da “halen” ve 1782 tarihli başka bir Karamanlıca kitapta ise tekrar “sabık” Ankara metropoliti olduğu belirtilmektedir. Bu durum onun Ankara metropolitliği görevine aralıklarla devam ettiğini gösterir. Eckmann onun Karamanlı edebiyatının en çalışkan simalarından birisi olduğu belirttikten sonra 18. yüzyılın ilk yarısında Isparta’da doğduğunu ancak kendisinin Antalyalı olduğunu söylediğini ifade eder (1950a: 170). Bizim düşüncemize göre ise

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

Kayserili Hacı Devletoğlu Avraam ve Yosif adlı iki kardeşin Anadolu'daki Ortodoks Hristiyanların faydalanmaları ve *kendilerinin canlarının rahmetliği* için harç masraflarını ödemeleriyle meydana geldiği ifade edilmektedir. Kitap, Kayseri metropoliti Parthenioz¹⁷, un zamanında 1756 yılında Venedik'te basılmıştır.

Kitabın kapağının en altında *Cümleniz Hrisozun İçine Yörüün*. cümlesinden sonra *Con Licenze De'Superior Eprivilegio* ifadeleri vardır. ıv+422 sayfadan oluşan kitabın son sayfasında ise künye bilgilerinin yer aldığı *NOI REFFORMATORI Dello Studio di Padova* başlıklı İtalyanca bir metin bulunmaktadır. Bu bölümden önceki iki sayfada iki gravür yer almaktadır.

Kitabın içerisinde yer yer resimlere rastlanmaktadır. Bunların çoğunluğunda - "Meryem Ana" ikonları gibi - dinî temaların yer aldığı görölmektedir. Bazılarında ise bölümün içeriğiyle ilgili mesajları yansıtan resimlere rastlanmaktadır. Bu resimlerdeki yazılar Yunanca ya da Latince'dir. Bu da kitaptaki resimlerin tercüme edilen kitaptan aynen alındığını göstermektedir.

Kitabın adı ile bölüm başlıkları büyük harflerle ve farklı harf karakterleriyle yazılmıştır. Her bölümün başlığı bölümün içeriğini ifade etmektedir. Bölümlerdeki ilk paragrafın ilk harfi dört beş satır büyüklüğündedir. Her sayfanın üstüne bölüm isimleri büyük harflerle yazılmıştır. Satır sayıları düzenli değildir. Tam bir sayfada çoğunlukla 35-36 satır bulunur. Ancak bazen satır sayılarının 38-39'a kadar çıktığı görülür. Noktalama işaretlerinde de bir düzensizlik vardır. Ancak cümle içinde büyük harflerin kullanımı nispeten daha istikrarlıdır. Metinde İncil'den ya da başka kaynaklardan aynen alınan Yunanca ya da Latince cümleler genellikle çift tırnak işareti içinde gösterilmiştir.

Serafim 18. yüzyılın ilk yarısının sonları ile 19. yüzyılın birinci yarısı arasında yaşamış Antalya bir rahiptir. Çünkü Serafim'in adına Karamanlıca kitaplarda ilk olarak 1753 tarihinde son olarak da 1852 tarihinde rastlanmaktadır. Ayrıca - yukarıda da belirttiğimiz gibi - bazı Serafimlerin "Psidyalı" olduğu bilinmektedir. Eckmann, bu bilgiye aldanarak bizim Serafim'in aslında Ispartalı olduğunu iddia etmiş olabilir. Bu bilgilere ek olarak *Yeñi Hazne*'nin giriş bölümündeki bilgilere göre Serafim'in Türkçeden başka Yunanca, İtalyanca ve Latince bildiği tahmin edilebilir. Birçok kez Venedik'e gittiği ve tercüme ettiği kitapların çoğunu da burada bastırđı ifade edilmektedir. Tüm bu yorumlara rağmen, ne yazık ki, mütercim Serafim'in hayatı hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz.

¹⁷ Kelimenin aslı "Parthenios"dur.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

Kitabın *III* şeklinde numaralanmış *Bu Kitabın Nasaatlarının DeFTERİNİN Beanindedür* başlıklı bölümünde kitaptaki bölümlerin hangi sayfalarda olduğu belirtilmektedir. Bundan sonra *Cemii Anadol etrafında mümin Ortodoksos Hristianlara selam ve doa, Rabbi Allah Mesihî Efendimizle. Adalıyalı Serafîm Yeromonahostan* başlıklı mütercimim yazmış olduğu bir giriş kısmı bulunmaktadır. Burada mütercim, öncelikle işlenen günahların sebebinin insanların kendileri olduğunu, çünkü Allah'ın iyilikleri emrettiğini ifade eder. Yazının devamında hacı olduktan sonra Hristiyan Ortodoksların faydalanmaları için kendisinden bir kitap basmasını isteyen Avraam ve Yosif adlı Kayserili iki kardeşin arzusu üzerine *tekrar* Venedik'e geldiğini söyler. Burada ilk önce *Neos Thisauros* adlı kitabı çok emekle düzeltip bastırmaya karar verdiğini belirtir. *Benim mübarekli Hristianlarım* diye hitap ettiği Anadolu Hristiyanlarının Rumca bilmedikleri¹⁸ için bu tür kitapların basılmasının öneminden bahseder. Kitapta çok önemli dinî bilgiler bulunduğunu ve hayatlarından kesitler sunulan din adamlarını örnek almak gerektiğini vs. ifade ederek giriş bölümünü bitirir.¹⁹

Daha sonra asıl bölümlere geçilmektedir. Buna göre kitap 23 bölümden oluşmaktadır. Bölüm başlıklarının çevirisi şöyledir²⁰:

1- “Sembtembrios 6. Honas ealetinin kazılığında cümleden ehtişamlu Arthistratiyos Mihail'den olunan hekmetlerinin beanindedir.

¹⁸ Metindeki *Çünkü Rumca lisanından ağnamazsınız. Şimdi ança Türk lisanı ağnadığınız lisanı tefsir olundu...* (9:8-9) cümlesi Karamanlıların Rumca bilmediklerinin ve sadece Türkçe konuştuklarının tescili olduğu için kaydetmek istedik.

¹⁹ Elimizdeki nüshada asıl bölüme geçmeden önce 1759, 1767, 1768, 1769 tarihlerinde el yazısı ile Karamanlıca bazı notların yazılmış olduğu bir sayfa vardır. Ancak bu sayfayı tam olarak okuyamadık. Ama kitap sahibinin kitabı kimden aldığını ve belirtilen yıllarda başına gelen olayları not aldığını düşünmekteyiz. 1759 tarihli satırda okuyabildiğimiz bir kelime var: *...aldım*. 1769 tarihli satırda okuyabildiklerimiz ise şunlardır: *5- 1769 senesinde tüfek yasak oldu bütün... doldılar otlahların ellerinden aldılar -2- ... bizim vermediler. Alemin verdiler hep. Bizimki kaldı.*

²⁰ Bu çalışmada bölüm başlıklarının Latinize edilmesinde metnin orijinal imlâsına uyulmuştur. Ayrıca bu bölüm başlıklarının daha önce hem Yunan harfleriyle Karamanlıca hem de Fransızca olarak çevrilmiş (Salaville ve Dalleggio 1958: 30-36) olduğunu da belirtmek gerekir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

2- Sembtembiros 14. Cedlü ve ömürlü Stavroz'un küllü izetilen ücelendiğinin beanindedür. Kelam v.

3- Oktovrio 18. Ol ki aziz ehtişamlu ve cümleden methin apostolos ve evayyelistis Luka'nun dünyalık geçinmesinün beanindedür. Evvel taarifi. Kelam g.

4- Noemvrio 1. Aziz ehtişamlu ve hekmetlü Anarivrosularun Kosmas ve Damanos'un dünyalık geçimlerinün ve hekmetlerinün beanindedür.

5- Noemvrio 11. Ehtişamlu ve azim şahit Mısırlı Ayos Mina'nun Hristoz'un uğuruna çektiği cefalerün ve bazı hekmetlerinün naklietinin beanindedür.

6- Noemvrio 13. Azizler içinde Pederimiz Stambol Patriği altun ağızlı Yoannis'in dünyalık geçinmesinün nasihetinün ve hekmetlerinün bayanindedir.

7- Noemvrio 30. Aziz izetlü ve cümleden methin apostolos Andreas Protoklitos'un dünyade geçtiği ve Hristos'un uğuruna vefat olduğunun beanindedür.

8- Zikri bean ol ki Daniil peyamber ve üç çocuklar için Hristov Gena'den evvel gelen Kiryakit'e söylenen cevap

9- Yoannovario 1. Rabbimiz Yinsus Hristoz'un hedin olduğu üzre ve azizler içinde Kaysarias Kabadokias arhiepiskoposun azim Vasileyos pederimizün dünyalık ömürünün ve hekmetlerinün beanindedür.

10- Yoannovario 18. Azizler içinde pederimiz Mısır'ın arhiepiskoposun azim Atanasyos'un dünyalık ömürünün ve geçinmesinin beanindedür.

11- Martio 9. Hristoz'un azim ve izetlü şahitlerinün aziz kırklarun çektiklerü cefalerün beanindedür.

12- Savvato Tiz Akatistov. Küllü aziz ve herbar Bikir Validullah haziretleri sultanımız Panayia Maryam'ın bir vakitte Stambol'da olan acayip hekmetinün beanindedir ki bu ecilden aziz pehrizüne savvatosunda akatistos ziyetini tekmi ideriz.

13- Aziz ve azim cümlelün sabahinde. Ol ki korkulu aziz mustirialarun verilmesinün ve Hristoz'un tabihattan taşra ettiği ibadetin ve onlardan soğra olan nesnelere beanindedir.

14- Ti aya kay meyalı Paraskevi Rabbimiz Yinsuz Hristoz'un stavros olduğunun ve aşağı cehendeme endiğinin beanindedür.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

15- Yonio 29. Aziz ve cedlü ve başcıl apostolosların Hristoz'un uğuruna Petros ve Pavlos'un geçtikleri diarlerün ve akıbet vefat olduklarının beanindedür.

16- Yovlio 7. Hristoz'un azim ve ehtişamlı Martirası Aya Kiryaki'nin çektiği ezietlerün beanindedür.

17- Yovlio 20. Kutşerrif'in semtinde Tesvi kasabasından olan aziz ve ehtişamlı İlias peyamberün ömürünün ve hekmetlerinin zikri beanindedür.

18- Yovlio 26. Hristoz'un azim ve ehtişamlı ve cümleden metin Osiomarturoz'un Paraskevi'nün Hristoz'un uğuruna çektiği ezietlerin ve dünyalık ömürünün beanindedür.

19- Avğustov 29. Timyos Prodromos'un mübarek başı kesildiğinin beanindedür.

20- Noembriov 8. Damaskinos'tan tefsir olunma melayiklerin şerafkeri Mihail ve Gavriil başcılarının bazı hekmetlerinin naklieti beanindedür.

21- Hebarname cümle Hristianlara vukufuk için beandır.

22- Mayo 9. Azim şahit Hristofos namı mubarekin cefalandığı beanindedir.

23- Ölümlü yedi günahların beanindedir.”

Görüldüğü gibi, her bölümde Hristiyan din adamları hakkında bilgi verildikten sonra onların din ve ahlak konusundaki öğütleri nakledilmektedir. Bazı bölümlerin başında görülen tarihler ise o parçaların o günlerde okunmasının daha iyi olacağını ifade ediyor olabilir.

2. İmlâ Özellikleri

Karamanlıca kitaplarda Grek alfabesi esas alınmakla beraber Türkçeye özgü sesleri ifade edebilmek için bu harflerin bazılarında değişik işaretler ve noktalar eklenmiştir. Meselâ /ö/ için “noktalı o”, /b/ için “noktalı p” kullanımı gibi (Eyice 1962: 373). Böylece Karamanlıca eserlerin imlâsı – özellikle 1826'dan itibaren - mükemmelleşmeye başlamış fakat hiçbir zaman tam anlamıyla bir düzen içerisinde olmamıştır. Her zaman kural dışı yazılışlara rastlanmıştır (Eckmann 1950b: 29-30). Çoğu zaman kitapların aynı sayfalarında aynı kelime farklı karakterlerle yazılabilmektedir. Bu yüzden genel olarak Karamanlıca kitapların imlâsının çok karışık ve

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

istikrarsız olduğu söylenebilir (Kahya 2003: 1-2). Bu çalışmada incelenen metnin imlâsı da bu genellemeye uymaktadır.

Metinde Grek alfabesinin temel harfleri dışında birçok değişik karaktere rastlanmaktadır. Bunların bir kısmı şunlardır: *á, é, ê, noktalı o, ó, noktalı π, ‘O, ‘I, ĩ, σ ve ζ, ó, ó, Ò, ĩ, Á, A’’ γí, ĩ, Σσ veya Σζ, κκ, ‘E, ‘P, ιε, I, ‘I, I’’, A, ιο, Ιού, γ, ú, ττ, ππ, ια veya ία, γγ, νγ, ο’’...*

2.1. Ünlülerin Yazılışı

2.1.1. Metinde /a/ sesi *α, á, A’’* ve *Á* gibi karakterlerle gösterilmektedir. /a/ sesinin uzun olduğu belirtilmek istenirse *ια, ία* gibi karakterler kullanılmaktadır. Ancak bu kullanım düzensizdir.

2.1.2. Metinde /e/ sesi ise *ε, ιε, é, E, ‘E* gibi karakterle gösterilmektedir.

2.1.3. Metinde /ı/ ile /i/ sesleri birbirinden kesin olarak ayırt edilemez. Çünkü bu iki ses de *ĩ, ι, í, ê, η, ‘I* gibi karakterle gösterilmektedir.

2.1.4. Metinde /u/ ile /ü/ sesleri de birbirinden kesin olarak ayırt edilemez. Çünkü bu sesler *ι, ó,, ov* ve *ιov* gibi karakterlerle gösterilmektedir.

2.1.5. Metinde /o/ ve /ö/ sesleri de birbirinden kesin olarak ayırt edilemez. Çünkü bu sesler *ó, o’’, ιο, ‘O, Ò* gibi karakterlerle gösterilmektedir.

Görüldüğü gibi Grek alfabesi, /a/ ve /e/ ünlüleri hariç diğer ünlülerin kesin olarak ayırt edilmesinde yetersiz kalmaktadır. Ancak Arap alfabesine göre yuvarlak ünlüleri belirlemek daha kolaydır.

2.2. Ünsüzlerin Yazılışı

2.2.1. Aslında /t/ sesinin karşılığı olan *τ* karakteri /d/ sesi yerine de kullanılmaktadır. Ancak /d/ sesi özellikle belirtmek istenirse *Δ, δ, ντ, ττ* ile gösterilmektedir. Ancak bu durum nadirdir.

2.2.2. Aslında /k/ sesinin karşılığı olan *κ²¹*, /g/ sesi yerine de sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak /g/ sesi özellikle ayırt edilmek istenirse *γ* veya - özellikle kelime başında - *γκ* birleşik karakteri kullanılmaktadır. Ancak bu durum nadirdir.

²¹ Metinde *kulç,kırık* gibi bazı kelimelerin ilk harflerinin *κκ* birleşik karakteri ile yazılması bu karakterin özellikle kelime başında /k/’nin karşılığı olduğunu göstermektedir. Ancak bu kullanım çok nadirdir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

2.2.3. Aslında /g/ sesinin karşılığı olan γ , /ğ/ ve /y/ seslerinin de yerine kullanılabildiği için bu sesler kimi zaman birbirine karışabilmektedir.

2.2.4. Aslında /s/ sesinin karşılığı olan σ ya da ς karakterleri /ş/ için de kullanıldığından /s/ ile /ş/ sesini birbirinden kesin olarak ayırt etmek mümkün değildir. Çünkü Grek alfabesinde /ş/ sesi yoktur.

2.2.5. Aslında /z/ sesinin karşılığı olan ζ karakteri /j/ sesi için de kullanılmaktadır. O yüzden bu iki sesi birbirinden ayırt etmek mümkün değildir. Çünkü Grek alfabesinde /j/ sesi yoktur.

2.2.6. Aslında /ç/ karşılığı olan $\tau\zeta$ birçok yerde /c/ yerine de kullanılmaktadır. Çünkü Grek alfabesinde /c/ sesi yoktur.

2.2.7. Aslında /p/ karşılığı olan π karakteri, çoğunlukla /b/ sesini de karşılamaktadır. /b/ sesi özellikle belirtmek istenirse $\mu\pi$ birleşik karakteri kullanılmaktadır. Ancak bu durum nadirdir.

2.2.8. /ñ/ sesi genellikle $\gamma\gamma$ ile bazen de $\nu\gamma$ ile gösterilmektedir.²²

2.2.9. /h/ ve /hı/ ünsüzleri sadece χ karakteri ile gösterildiği için bu iki sesin metinde birbirinden ayırt edilmesi mümkün değildir.

Görüldüğü gibi bazı ünsüzlerin belirlenmesinde de Grek alfabesi yetersiz kalmaktadır.

2.3. Eklerin Yazılışı

2.3.1. Görülen geçmiş zaman eki, bildirme eki, bulunma ve ayrılma hali eklerinin ilk harfleri genellikle τ ile yazılmıştır.²³

2.3.2. Vasıta hali eki ile “-i-” cevheri fiili kendisinden önce gelen kelimeye bitişik yazılır. Bunların ilk ünlüleri hem düşmez hem de çoğu kez düzlük yuvarlaklık uyumuna tabi olur: *odunulan* (18:24), *olurudu* (15:32) gibi. Bu özellik, metnin en karakteristik özelliğidir.

2.3.3. {-Cİ} ve {-CA} gibi ilk harfi /C/ olan eklerin ilk harfi her zaman $\tau\zeta$ karakteri ile yazılmaktadır.²⁴

2.4. Diğer İmlâ Özellikleri

2.4.1. -yî hecesi kelimenin içinde de olsa ekte de olsa çoğunlukla \ddot{y} ya da \ddot{r} karakteri ile gösterilmektedir.

²² γ karakterinin de bazen /ñ/ yerine kullanıldığı düşünülebilir. Ancak bu çalışmada bu karakterin /g/ ve /ğ/ olan aslı karşılıkları tercih edilmiştir.

²³ Arap harfli Türkçe metinlerde bu eklerin her zaman /d/’li yazıldıkları bilinmektedir.

²⁴ Arap harfli Türkçe metinlerde bu eklerin her zaman /c/’li yazıldıkları bilinmektedir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

2.4.2. Metinde *-ti*, *-in/in* ve *-en* heceleri ister kökte ister ekte olsun birbirine bitişik bir karakter grubu ile yazılmaktadır.²⁵

2.4.3. *oşekil*, *buşekil*, *yokki*, *birtemam*, *niçeki*, *hergün*, *olkadar*, *eğerki* ve *butarza* gibi bazı kalıplaşmış kelimeler her zaman bitişik yazılır.

2.4.4. *ki* bağlacı ve *dek* edatı her zaman kendisinden önceki kelimeye bitişik yazılmıştır.

3. Ses Bilgisi

Yukarıdaki imlâ özelliklerinden de anlaşılacağı gibi Karamanlıca kitapların Latinize edilmesi tartışmaya açık bir konudur. Bu konuda Eckmann, Anhegger, Deny, Eyice ve Eröz gibi ilim adamlarının az çok farklı tutumları olmuştur (Kahya 2003: 1). Bu çalışmada genel olarak Eckmann'ın çeviri sistemine uyulmuştur.

Metinde birçok ses olayı görülmektedir. Ancak metnin - imlâ özelliklerinin kararsızlık göstermesi gibi - ses olaylarında bir kararsızlık söz konusudur. Birçok kelime birden farklı şekilde yazılabilmektedir. Kelimenin bir yerde uğramış olduğu ses hadisesi başka bir yerde görülemeyebileceği gibi farklı bir ses hadisesine uğramış şekli de görülebilmektedir. Meselâ “vakit” kelimesi *vakt*, *vakit*, *vakıt* şekillerinde “meşveret” kelimesi *meşferet*, *muşferet*, *meşfaret* şekillerinde, “hizmet” kelimesi *hüzmet*, *hısmat* şekillerinde, “hayran” kelimesi *heyiran*, *haryan* şekillerinde geçebilmektedir. O yüzden aşağıda örnekleri verilen kelimelerin farklı durumlarının olabileceği de göz önüne alınmalıdır. Aşağıda bunlardan bazılarının yeri geldikçe işaret edilmiştir.

Aşağıdaki örnek kelimelerden sonra gelen ilk sayı metindeki sayfa numarasını “:”dan sonra gelen sayı ise satır numarasını göstermektedir. Örnek kelimelerin yazımında kitabın orijinal imlâsına uyulmuştur. Bu kelimelerin anlamları ve aslı şekilleri çalışmanın sonundaki “Sözlük” bölümünde gösterilmiştir. Böylece çalışmada kullanılan kelimeleri toplu olarak görme imkânı sağlanmıştır.

3.1. Ünlüler

Karamanlıcadaki ünlüler “a, e, ı, i, u, ü, o, ö” olmak üzere sekiz tanedir. İmlâ özellikleri bölümünde de belirtildiği gibi bunlar arasında /a/ ile /e/ birbirinden kesin olarak ayırt edilebilirken /ı/ - /i/,

²⁵ Bunların simgelerini bulamadığımız için burada gösteremiyoruz.

/u/ - /ü/, /o/ - /ö/ ünlülerinin - aynı karakterlerle gösterildikleri için - birbirlerinden kesin olarak ayırt edilmeleri zordur.

3.1.1. Ünlü Değişmesi

3.1.1.1. /e/ - /i/ meselesi

3.1.1.1.1. Türkçe Kelimelerde

Metin /e/ - /i/ meselesinde /e/ tarafındadır. Bu kelimelerin bazıları Eski Türkçede de /e/’li şekilleriyle mevcuttu.

et- 275:11, *eşit-* 21:21, *erli avret* 411:5, *deme-* 212:2, *ver-* 211:14, *er avret* 19:30, *denil-* 20:34, *el* 22:16, *gece* 24:8, *en-* 14:12, *bekrilik* “temizlik” 411:4, *geyim* 17:23, *eyi* 5: 11, *nedahı* 1:25, *yer* 2:27, *yer üsü* 7:28, *kendü* 15:12, *gerü* 16:8, *gerilen-* 18:28, *eyü* 16:7, *erkek* 56:16.

Az sayıda /i/’li örneklere de rastlanmaktadır.

it- 275:16, *niceki* 1:12, *işığı* 17:18, *gine* 7:9, *kindi* 415:8.

3.1.1.1.2. Yabancı Kökenli Kelimelerde

Türkçe kelimelerdeki /e/ eğilimi o kadar ileri gitmiştir ki bazı yabancı kökenli kelimeler bile kimi zaman /e/’li yazılmıştır.

ehişamlu “muhteşem” 13:2, *cevaer* 9:11, *veran* 20:6, *heç* 409:5, *meres* 7:34, *behuzurluk* 214:19, *saleh* 297:25, 18:9 *ehitgat* “inanç” 417:7, *yane* 1:22, *tez* 417:5, *beyinamazlık* 417:5.

Bu örneklerdeki /e/’lerin çoğunlukla /h/ ya da /y/ ünsüzlerinden önce gelmesi dikkati çekmektedir.

Ayrıca aslında /e/’li olup metinde /i/’li yazılan yabancı kökenli kelimeler de vardır. Bu durumda /e/’den /i/’ye doğru bir değişmeden de söz edilebilir.

finalık 409:1, *misepsizlik* 413:3, *sınavı* 1:12, *iza* “eziyet” 24:6, *firyat* 18:9.

3.1.1.2. /u/ - /ü/ ve /o/ - /ö/ meselesi

Kelime köklerindeki bazı /u/ - /ü/lerin /o/ - /ö/’ye değiştiği görülür.

3.1.1.2.1. Türkçe kelimelerde

oyan- 16:17, *böyük* 10:5, *yörü-* 214:7; 1:7, *oğra-* 278:21, *gözel* 16:36, *yokarıden* 19:15.

Bu kelimelerin bazıları Eski Türkçe döneminde de geniş yuvarlak ünlülü idi.

3.1.1.2.2. Yabancı kökenli kelimelerde

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

doa 1:2, *yahot* 1:23, *hökm eyile-* 5:13, *mohabet* 6:5, *goya* 16:7, *kanon* 213:22, *yonan* 279:21, *nomoz* 403:15.

Bu değişime uğramayan kelimeler de vardır.

muhabet 4:1 *uyuku* 17:16, *uyanık* 417:5.

3.1.1.3. /ɰ/ - /i/ ve /u/ - /ü/ meselesi

Türkiye Türkçesinde bazı kelime köklerindeki /ɰ/ - /i/'lerin /u/ - /ü/ biçiminde oldukları görülür. Bu durum hem Türkçe hem de yabancı kelimelerde söz konusudur.

3.1.1.3.1. Türkçe kelimelerde

güzli 214:12, *kulç* 278:26, *gür-* 279:32, *kuyı* 213:19.

3.1.1.3.2. Yabancı kökenli kelimelerde

kuyımetlü 21:34, *akul* 163:2.

Bu değişimin tersine de rastlanır.

bitün 16:34, *çoçığiken* 213:15, *melkit* “meleket” 3:1.

3.1.2. Ünlü Türemesi

3.1.2.1. Kelime Başında Ünlü Türemesi

Genellikle yabancı kökenli ve başında /ɰ/ veya /l/ ünsüzü bulunan kelimelerde görülür.

uruşanlık “parlaklık” 1:10, *ırıza* 2:2, *uruh* 14:12, *urum* 278:26, *ılayık* 278:17.

3.1.2.2. Kelime Ortasında Ünlü Türemesi

Kelime ortasında ünlü türemesi oldukça yaygın bir durumdur.

3.1.2.2.1. Kelime ortasındaki /y/ ünsüzünden sonra çoğu kez ünlü türemesi olur.

3.1.2.2.1.1. Türkçe kelimelerde

öyile 15:18, *söyile-* 15:26, *eyile-* 15:29, *yuğikan-* 17:15, *kayına-* 17:18, *uyuku* 17:26, *deyineyilen* 18:24, *sayığı* 23:6, *ayıdınnikiken* 415:2, *red eyile-* 7:15, *heyivah* 57:14, *öyilen* 163:26.

3.1.2.2.1.2. Yabancı kökenli kelimelerde

şeyitan 1:9, *gayiret* 7:6, *gayırı* 14:1, *hayır* 17:12, *hayılı* 19:15, *hayiret* 212:8, *peyidah* 212:28, *rayıblık* “şüpheli” 404:22, *meyiva* 407:4, *hayıvan* 411:4, *heyiran* 278:24, *gayıbet et-* “gıybet etmek” 417:4, *şeyiler* 57:4, *meyihane* 60:1.

3.1.2.2.2. Kelime ortasındaki ünlü türemelerinin bazıları sonunda çift ünsüz bulunan kelimelerde görülür.

3.1.2.2.2.1. Türkçe kelimelerde

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

taşra 23:10, *gözkülü* “güzel” 163:18, *azacık* 17:25, *didiret* 419:2.

3.1.2.2.2. Yabancı kökenli kelimelerde

vakit 4:35, *ömür* 5:8, *üçüret* 14:11, *secıda* 14:26, *vakit* 211:8, *zulum* 212:16, *şehir* 214:15, *şehir* 214:21, *hısım* 411:4, *zehir* 6:9, *şekil* 405:4, *rahim* 409:6, *bikir* “temiz” 411:8, *öcür* “karşılık” 212:3, *sabır* 278:5, *akul* 163:2, *ilim* 163:3, *havuz* 163:32, *seyirlen-* 163:12.

3.1.2.3. Kelime Sonunda Ünlü Türemesi

sayırı 2:24, *temamı* 3:17, *sayıru* 13:16, *hemi* 17:14, *miktarı* 21:3, *bahtu* 275:8, *kolayılığıla* 279:29, *butarza* 6:5.

Ünlü türemeleri kelimenin anlamına herhangi bir etkide bulunmamıştır.

Aşağıdaki örnekler, sonunda iki ünsüz bulunan Arapça kelimelerin arasına giren yardımcı ünlülerin kelimenin sonuna geçmesi olarak değerlendirilebileceği gibi (Eckmann 1950: 179-180) kelime sonunda ünlü türemesi olarak da kabul edilebilir.

arzi et- 215:18, *ahdı et-* 275:11, *emri eyle-* 214:20.

Bu durum Karamanlıcada yaygındır.

3.1.3. Ünlü Düşmesi

3.1.3.1. Kelime Başında Ünlü Düşmesi

Fazla yaygın değildir.

şkence 17:35, *radet* 1:9.

3.1.3.2. Kelime Ortasında Ünlü Düşmesi

Kelime ortasında ünlü düşmesi yaygın bir olaydır. Bu olay hem Türkçe hem de yabancı kökenli kelimelerde görülebilir.

3.1.3.2.1. Türkçe kelimelerde

yağnış 8:29, *çevril-* 19:16, *annı* 21:5, *üzre* 2:6, *göğnüm* 18:8.

3.1.3.2.2. Yabancı kökenli kelimelerde

hazne 8:28, *fazlet* 405:6, *melkut* “melekut” 5:3, *ahret* 24:4, *faydelen-* 13:21, *carye* 163:30.

3.1.3.3. Kelime Sonunda Ünlü Düşmesi

Fazla yaygın değildir.

kuzları 279:3, *Anadol* 8:5.

3.1.4. Ünlü Birleşmesi

Fazla yaygın değildir ve kalıplaşmış bazı birleşik kelimelerde görülür.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic*

Volume 3/6 Fall 2008

cümlalem “herkes” 3:27, *dişehli* “kadın” 411:3, *kimesne* “kimse” 1:6.

3.1.5. Ünlü Benzeşmesi

Türkçe ve yabancı kökenli kelimelerde görülebilen oldukça yaygın bir olaydır. Hem ilerleyici hem de gerileyici benzeşme örneklerine rastlanır.

3.1.5.1. İlerleyici Benzeşme

gösür- 15:27, 213:14, *göndür-* 22:8, *surat* 8:28, *kezelik* “bunun gibi” 214:14, *alavlan-* 7:5, *talap* 1:19, *nasihet* 14:8, *şife* 15:33, *hakiket* 214:29, *mahana* 1:10, *tabiet* 3:12, *ille* 3:15, *kıymatlı* 9:10, *hemen* 17:5, *tabihet* 22:1, *paya* 5:18, *talapçılık* 413:2, *hulusayı kelim* 7:21, *küllüyeti insanlar* 1:7, *küllüyeti övke* 1:16, *mutu* “itaatkar” 5:1,1 *münkür* “inanmayan” 5:20, *münüs* “alışılmış” 7:13, *fırtuna* 23:27, *müşkül* 24:3, *mücüzetli* 9:23, *tembehtname* 4:33, *sahap* 88:1, *bil küllü* 163:19, *muşavara* 163:24, *harbayılan* 20:24.

Benzeşmeye uğrayan kelimelerin asli şekillerini muhafaza ettikleri durumlar da vardır.

ecilden “sebep” 13:20, *nasihat* 275:13.

3.1.5.2. Gerileyici Benzeşme

manasız 211:15, *hebis* “uğursuz” 214:10, *fevide* 18:11, *esalet* 297:24, *marafet* 2:14, *şeraatçı* 278:28, *alaet* 14:4, *kulauzla-* 14:28, *minasız* 213:16, *hekmet* 13:5, *eteş* 56:20, *mehnet* 36:17, *bazırgan* “tüccar” 88:16, *azber* 278:19.

Bu kelimelerin bazılarının asli şekilleri korudukları da görülür.

ateş 56:19, *vilayet* 19:14.

3.1.6. Ünlü Aykırılışması

Genellikle yabancı kökenli kelimelerde görülebilen oldukça yaygın bir olaydır. Hem ilerleyici hem de gerileyici aykırılışma örneklerine rastlanır.

3.1.6.1. İlerleyici Aykırılışma

maade “başka” 16:30, *vasite* 4:34, *gazepli* 5:28, *kale* “dikkate (almak)” 15:16, *şafaetli* 5:7, *sedca* 10:13, *fukarelik* 211:27, 20:14, *sukıt* 215:36, *olkader* 60:9.

3.1.6.2. Gerileyici Aykırılışma

elamet 15:25, *ezat* 16:31, *heyal* 20:14, *herami* 279:15, *acilden* “sebep” 1:17, *helas* “kurtulma” 1:21, *heyat* 5:12, *haves* 5:23, *zevallı* 15:2, *barituelle* 2:27, *eşkare* 2:13, *emma* 13:16, *allahtuale*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008

2:4, *heyiran* 278:24, *musır* 213:12, *yeyika*- “yıkamak” 88:19, *ehval* 88:35, *muşferet* 163:15, *kameletsiz* 17:16, *hüzetkar* 14:14, *hüzet* 17:11, *hendek* 4:16.

3.1.7. Çifte Benzeşme ve Aykırılışma

Bazı kelimelerde hem benzeşme hem de aykırılışma söz konusudur.

şekat 211:23, *şehatlik* 14:18, *meres* 5:30, *nomoz* 413:2, *hısmat* 7:14, *çezil*- “çözülmek” 16:31, *öcür* “karşılık” 212:3.

3.1.8. Kalınlaşma

Tek heceli bazı yabancı kelimelerin ünlüleri ince sıradan kalın sıraya geçmiştir.

cahd 13:13, *dard* 214:28.

3.1.9. Yuvarlaklaşma

Hem Türkçe hem yabancı kökenli kelimelerde görülür. Bu duruma genellikle dudak ünsüzleri neden olur. Sık rastlanmaz.

yardum 57:25 (m'nin etkisiyle), *kufayetliğikadar* “faydası kadar” 60:17 (f'nin etkisiyle), *dövet* 8:8 (v'nin etkisiyle), *töbe* 215:3 (b'nin etkisiyle), *tövcih* “yönelme” 413:8 (v'nin etkisiyle).

3.1.10. Düzleşme

Aslında yuvarlak ünlülü olan bazı kelimelerin ünlüleri düzleşir. Bu durum fazla yaygın değildir. Hem yabancı hem Türkçe kelimelerde görülebilir.

vicut 57:35, *sandık* 2:21, *için* 17:5.

Bu kelimelerin asli şekillerini muhafaza ettikleri de görülür.

vücut 57:27, *içün* 17:6.

3.1.11. Ünlü Uyumu

İncelenen metinde ünlü uyumu çok sağlam değildir. Uyum dışına çıkan kullanımlar görülür. Fakat bu kullanımlar mutlak değildir.

3.1.11.1. Kalınlık İncelik Uyumu

Eckmann Karamanlıcada daha çok {-IAr}, {-(I)sA}, {-CA}, {-DA}, {-dAk} eklerinin kalınlık incelik uyumuna aykırı olarak kullanılabildiğini belirtir (1950a: 182-183). İncelenen metinde ise bu eklerin yanı sıra {-Dan}, {-IIA(n)}, {-A}, {-iken} ve {-IAIn} eklerinin de uyum dışına çıkabildikleri görülmüştür. Aşağıda bu eklerin kalınlık incelik uyumuna aykırı olan şekilleri için örnekler verilmiştir:

3.1.11.1.1. {-IAr}

{-IAr}ekinin uyumsuz kullanımları oldukça yaygındır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008

fakirlar 212:11, *yahudilar* 278:1, *asilarıdı* 279:11, *heramilar* 279:15, *mashalatler* “faydalar” 57:17, *vücutler* 57:27, *eyamler* “günler” 163:7, *sevdaer* 163:21, *kapanmışıdıler* 14:22, *tesbihatler* 19:3.

3.1.11.1.2. {-*DsA*}

vermişısa 211:14, *bizlerısa* 278:22.

3.1.11.1.3. {-*CA*}

akabıncas “sonrasında” 213:14, *aslace* 21:13.

3.1.11.1.4. {-*DA*}

kazılığında 13:2, *cenabınızda* 14:10, *arıyırda* 19:15, *babında* 279:2, *ıkramda* 163:6, *havuzında* 163:32.

3.1.11.1.5. {-*dAk*}

aşşagıedek 20:25.

3.1.11.1.6. {-*Dan*}

ınsanlardan 211:17, *ıhtıarından* 212:15, *yokarıden* 19:15, *anıszden* 20:5, *rayıblıktan* “şüpheden” 404:22, *fakırlardan* 212:11.

3.1.11.1.7. {-*IA(n)*}

avazılen 21:2, *dövletıla* 211:27, *fırasetsıla* “öngörü ile” 213:17, *sevinçıla* 213:37.

3.1.11.1.8. {-*A*}

sadakaye 212:27.

3.1.11.1.9. {-*ıken*}

tarafındaıken 19:5, *yoğuken* 20:5, *çoçığıken* 213:15, *yonanıken* 279:21, *ayıdınnıkıken* 415:2.

Türkiye Türkçesinde sadece ince sıradan olan bu ekin incelenen metinde kalın sıraya geçebildiği de görülmektedir.

yurkan “yıkarken” 88:19, *olunmuşıkan* 8:35.

3.1.11.1.10. {-*IAIn*}

onculein 190:3, *sabahleın* 18:11.

Türkiye Türkçesinde sadece ince sıradan olan bu ekin incelenen metinde kalın sıraya geçebildiği de görülmektedir.

bunculam 404:2.

3.1.11.2. Düzlük Yuvarlaklık Uyumu

Metinde kelime köklerinde düzlük yuvarlaklık uyumu genellikle sağlamdır. Ancak kimi eklerin - düzlük yuvarlaklık uyumuna zıt olarak - yuvarlak şekilleri daha yaygındır. Bu durumda eklerde bir yuvarlaklaşma temayülü olduğu söylenebilir. Bunların bazılarında Eski Anadolu Türkçesinin etkisi olduğu düşünülebilir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

3.1.11.2.1. Birinci çokluk şahıs emir eki

mağrullanmayalum 56:18, *doyuralum* 56:26, *kandıralum* “(suya) doyuralım” 56:26, *kovulmayalum* 5:25, *tamahlanmayalum* 21:14, *eşitelüm* 21:21, *itmeelüm* 211:19, *demeelüm* 212:2.

3.1.11.2.2. {-Up} zarf-fiil eki

edüp 13:17 *idüp* 17:4.

3.1.11.2.3. Birinci tekil şahıs iyelik eki

kardaşlarum 60:15.

3.1.11.2.4. Üçüncü şahıs iyelik eki

melkitü “melekutu” 3:1, *birü* 88:10, *ismü* 88:13, *elü* 88:19, *amellerü* 23:21, *canlaru* 23:9.

3.1.11.2.5. İlgi eki

bizüm 21:30, *azizlerün* 297:7, *şeyilerün* 57:4, *devletlinün* 88:10, *fukarelerün* 57:8, *dinimizün* 57:34, *rabbün* 9:16, *hrisianlarun* 21:29, *kitabınun* 211:21, *fukarenün* 212:12, *yahudilarun* 278:1, *düşmanlarun* 57:5.

3.1.11.2.6. Geniş zaman üçüncü şahıs eki

kesilür 60:6, *denilür* 20:34, 22:3, *işahlenür* 23:18.

3.1.11.2.7. Bildirme eki

vaciptur 60:27, *göğdendür* 23:16, *sevindirmelidür* 60:18.

3.1.11.2.8. {+IU} eki

namlu 3:5, *şafaetlü* 5:7, *ehtişamlu* “ihtişamlı” 13:2, *rahimlu* 49:6, *sevgilü* 13:10, *kuyımetlü* 21:34, *izetlü* 297:2, *devletlü* 88:4.

3.1.11.2.9. {+IUK} eki

kıskançluk 22:19.

3.1.11.2.10. Gereklilik kipi

olmalu 57:3.

3.1.11.2.11. {-CU} eki

avcu 14:24.

3.1.11.2.12. {-Dur-} eki

getüreler 18:34.

Bu kelimenin eki Eski Türkçe döneminde de yuvarlak idi.

3.1.12. Ünlü Çiftleşmesi

Metinde çok az görülmekle beraber Türkçe kelimelerin bazılarında iki ünlünün yan yana geldiği görülür. Ancak bu durumu bir imlâ meselesi olarak yorumlamak da mümkündür.

yaaş 57:9, *eñbaası* 57:28.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

3.2. Ünsüzler

Karamanlıcada “b, c, ç, d, g, ğ, h, hı, j, k, l, m, n, ñ, p, r, s, ş, t, v, y, z” olmak üzere 22 tane ünsüz vardır. İmlâ özellikleri bölümünde de belirtildiği gibi bunlardan /b/ - /p/, /c/ - /ç/, /d/ - /t/, /g/ - /ğ/, /y/ - /h/, /h/ - /hı/, /s/ - /ş/, /j/ - /z/ ünsüzlerini birbirinden ayırt etmek her zaman mümkün olamamaktadır.

3.2.1. Ünsüz Düşmesi

Çok yaygın bir olaydır. Hem Türkçe hem de yabancı kelimelerde görülür. En çok /t/, /y/ ve /h/ ünsüzlerinin düştüğü görülür.

3.2.1.1. /t/ > - k

Hem kelime köklerinde hem de eklerde görülür.

3.2.1.1.1. Kelime köklerinde

3.2.1.1.1.1. Kelime ortasında

hrisian 1:2, *ise-* 2:2, *usas* 2:14, *musahak* 411:9, *isifâr* 278:31, *işah* 211:15, *işe* 211:8, *işahlen-* 23:18, *isek* 22:35, *usaz* 21:26, *üsüne* 19:34, *musaak* 16:13, 14:16, *hasa* 6:15, *göser-* 5:9, *hrisos* “tanrı” 3:6, *usalıklı* 88:13.

3.2.1.1.1.2. Kelime sonunda

zab 407:7, *putperes* 14:25, *putperez* 15:33, *dos* 9:28, *dürüs* 7:14.

3.2.1.1.2. Eklerde

karışır- 214:30, *kurulmuşur* 21:24, *gösür-* 15:27, *olmuşur* 14:9, *güleşiklerini* 9:14.

3.2.1.2. /y/ > - k

Hem kelime köklerinde hem de eklerde görülür.

3.2.1.2.1. Kelime köklerinde

mukaet “bağlı” 417:4, *akliet* 275:12, *umumie* 214:3, *ebediet* 23:33, *ebedie* 21:28, *nakliet* 21:11, 14:5, *vasiet* 5:5, *gein-* 56:16, *har* 190:2, *niet* 2:15, *ihtiar* 212:15, *zai* 23:25, *şailer* 22:16, *niaz* 16:28, 5:14, *vilaet* 15:28, *ealet* 13:2, *alaet* 14:4, *kifaetliği* “yararı” 8:1, *ziade* 8:32, 7:5, *ziaret* 7:13.

Görüldüğü gibi kelime köklerinde görülen /y/ ünsüzünün düşmesi hadisesi daha çok Arapça kökenli kelimelerde ve özellikle {-*(i)yye(t)*} ekini almış kelimelerde ortaya çıkmaktadır.

3.2.1.2.2. Eklerde

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008

Türkiye Türkçesinde kökler ile ekler arasında kullanılan yardımcı /y/'ler metinde çoğu kez düşmüştür. Böylece iki ünlü yan yana gelmiş olmaktadır.

aşşağıdedek 20:25, *sayaim* 21:9, *ekklisei* “kiliseyi” 18:30, *edeim* 19:12, *sabahlein* 18:11, *tükenmееcek* 5:7, *görmeiz* 57:15, *vereim* 88:8, *onculein* 190:3, *sizcilein* 275:9, *fukaree* 211:22, *met eyileip* 211:7.

Şimdiki zaman eki olan {-yor}’un başındaki /y/'nin düşerek ekin {-ior} şeklinde kullanılmasına sıkça rastlanır.

ediorlar 278:4, *edioruz* 56:12, *geçinior* 211:9.

3.2.1.3. /h/ > - ҡ

Hem kelime ortasında hem de kelime sonunda görülür.

3.2.1.3.1. Kelime ortasında

musaak “mustahak” 16:13, *keya* 214:3, *mesep* 14:7, *cevaer* 9:11.

3.2.1.3.2. Kelime sonunda

her vec üze 3:28, *bu vec üze* 3:34, *metini eyle-* 211:16, *met eyile-* 211:7, *vecilen* 24:8.

3.2.1.4. Diğer Ünsüz Düşmeleri

3.2.1.4.1. /ğ/ > - ҡ

deiştir- 419:4, *göer-* 18:12, *hoşnutluuñuz* 7:4, *eil-* 88:19, *deil* 18:4.

3.2.1.4.2. /r/ > - ҡ

beketmeyilen “sertleşmek ile” 3:33, *yeteliği* 275:21, *sed* 19:23.

3.2.1.4.3. /l/ > - ҡ

yanız 278:19.

3.2.1.4.4. /v/ > - ҡ

töbe 275:23, *kulauzla-* 14:28.

3.2.1.4.5. /n/ > - ҡ

hususaki 211:10, *deil-* 22:1.

3.2.2. Ünsüz Türemesi

Ünsüz türemesine de çok rastlanmaktadır. Kelime köklerinde ve eklerde görülebilir.

3.2.2.1. Kelime Köklerinde

3.2.2.1.1. Kelime başında

Kelime başında daha çok /y/ ünsüzü türemesine rastlanır. Ancak bu durum yaygın değildir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

yesir 23:28, *heyivah* 57:14.

3.2.2.1.2. Kelime ortasında

Oldukça yaygındır. Özellikle yabancı kökenli kelimelerde görülür. En çok /y/ ünsüzünün türediği müşahede edilmektedir. Ancak bu türemelerden birçoğunun sebebi kelimenin bünyesinde bulunan “ayın” ya da “hemze” harfleri olduğundan bu duruma *ayın ve hemze meselesi* bölümünde değinilecektir.

havfta 17:18.

3.2.2.1.3. Kelime sonunda

illem 1:9, *ebedil* 5:7, *öyilen* 163:26.

3.2.2.2. Eklerde

Daha çok “ile” bağlacında görülür.

etbayıyılan 1:13, *harbayılan* 20:24, *kereminlen* 24:11, *ziadesiyilen* 7:5, *ruhuyilen* 60:29.

3.2.3. Ünsüz Benzeşmesi

Hem ilerleyici hem gerileyici benzeşme örneklerine rastlanır.

3.2.3.1. İlerleyici Benzeşme

tasfir 1:17, *uzunluğu* 20:19, *meşferet* 403:8, *kannılık* 407:4, *bunnar* 409:5, *ayıldinnik* 415:2, *ezginnik* 417:3, *marazsıs* “hastaliksız” 60:22, *muşferet* 163:15.

3.2.3.2. Gerileyici Benzeşme

tembehname 4:33, *annı* 21:5, *sayıgızız* 23:6, *padişahlinnen* 212:37, *tebabi* “tabi olanlar” 215:31, *tembellik* 417:1, *ağnanmak* 2:18.

3.2.4. Ünsüz Aykırılışması

Hem ilerleyici hem gerileyici aykırılışma örneklerine rastlanır.

3.2.4.1. İlerleyici Aykırılışma

cehemdem 22:24, *cenlet* 22:31, *mağrulluk* 415:1.

3.2.4.2. Gerileyici Aykırılışma

nemleket 3:18, *mundar* 5:24, *kaldılır* 6:10, *bilzat* 16:5, *kavgır* 16:36, *sinsile* 212:1.

3.2.5. Ünsüz Değişmesi

Birçok ünsüzün değişime uğradığı görülür. Aşağıda bunlar tek tek ele alınmıştır.

3.2.5.1. /k/ - /g/ - /ğ/ meselesi

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

İmlâ özelliklerinde de belirtildiği gibi Karamanlıcada /g/ - /ğ/ aynı karakterle gösterildiği için bu iki sesin birbirinden ayırt edilmesi zordur. κ karakteri ise hem /k/ hem /g/ yerine kullanılabilir. Ancak /g/ sesi özel olarak belirtmek istenirse birleşik bir karakterle işaretlenir. Bu yüzden /g/ olduğu kesin olan kelimeleri bilme imkânımız vardır. Buna göre metinde kesinlikle /g/ ile yazılan bazı kelimeleri şunlardır:

gül- 413:3, *geçin-* 211:4, *gel-* 211:22, *get-* 57:6, *göre* 88:10, *gemi* 88:16, *geşik-* 163:16, *gez-* 190:4.

3.2.5.1.1. /k/ > /ğ/ - /g/ değişimi

göğ 23:16, *tağat* 419:6, *birigip* 18:20, *yoğuken* 20:5, *yoğusa* 211:12.

Görüldüğü gibi bu değişim, kelimenin ek aldığı durumlarda da ortaya çıkabilmektedir.

3.2.5.1.2. /k/ > /h/ - /hı/ değişimi

ohu- 8:5 417:9, *haçanki* “ne zaman ki” 14:12, *mezhur* 212:34, *muhayetliği* 417:7, *sıcahlığı* 417:7.

Nadiren bu durumun tersi de görülmektedir.

bakış 16:3, *maksus* 163:31.

3.2.5.2. /b/ > /m/ değişimi

İkisi de dudak ünsüzü olan /b/ ve /m/ ünsüzlerinden /b/’nin kelime başında /m/ olduğu görülür.

mahana 1:10.

3.2.5.3. s-ş-ç-c-z meselesi

3.2.5.3.1. /ş/ > /ç/ değişimine nadiren rastlanmaktadır. Hem Türkçe hem de yabancı kelimelerde görülebilir.

sipariç 5:5, *geşik-* 163:16.

3.2.5.3.2. /s/ > /z/ değişimi daha yaygındır. Ama /z/ > /s/ değişimine de rastlanmaktadır.

putperez 15:33, *nomoz* 413:2, *ibliz* 415:1, *yer üsüne* 6:8, *maras* “hastalık” 16:19.

3.2.5.3.3. /j/ > /z/ değişimi²⁶ de görülür.

ezdar 9:18.

3.2.5.3.4. /s/ - /ş/ sesleri çoğu kez aynı karakterle gösterildiği için bu konuda kesin bir şey söylemek zordur.

²⁶ Bu durumu /z/’nin /j/ yerine kullanılması olarak da yorumlamak mümkündür. Çünkü - imlâ özellikler bölümünde belirtildiği gibi - Grek alfabesine /j/ sesi yoktur.

3.2.5.3.5. /ç/ - /c/ sesleri çoğu kez aynı karakterle gösterildiği için bu konuda kesin bir şey söylemek zordur.

3.2.5.4 /d/ - /z/ meselesi

Arapça ya da Farsça kökenli bazı kelimelerde /d/ > /z/ değişimi görülür.

dizar 6:2, *kazı* 13:2, *saz* 9:4.

3.2.5.5. /v/ - /f/ meselesi

/v/ - /f/ meselesinde iki ünsüz de zaman zaman birbirinin yerine geçebilir.

fesfese 7:15, *alef* 18:26, *övke* 407:7.

3.2.5.6. /ğ/ - /v/ meselesi

/ğ/ - /v/ meselesinde bu iki ünsüzün birbirlerinin yerine geçebildikleri görülür.

3.2.5.6.1. /ğ/ > /v/ değişimi

övütname 8:14, *sovuğa* 23:30.

3.2.5.6.2. /v/ > /ğ/ değişimi

Günümüzde /v/'li olan bazı kelimeler metinde /ğ/'lidir.

öğün- 415:4, *söğ-* 419:2.

3.2.5.7. /t/ > /l/, /v/ > /m/ ve /v/ > /z/ değişimi

Fazla yaygın değildir.

bil 279:35, *mecdıla* 278:13, *ezel* 56:8.

3.2.5.8. /ñ/ - /n/ - /ğ/ meselesi

İmlâ özellikleri bölümünde de belirtildiği gibi metinde /ñ/, $\gamma\gamma$ ve $\nu\gamma$ ²⁷ işaretleri ile belirtilmiştir.

3.2.5.8.1. Kelime köklerinde /ñ/

göñül 212:4, *yeñ-* 405:8, *koñşu* 407:6, *soñ* 4:35, *tañrı*²⁸ 18:6, *añıl-* 20:33, *diñle-* 21:13, *yeñil-* 1:23, *eñ* 57:28.

3.2.5.8.2. Eklerde /ñ/

babañız 5:35, *bendeñiz* 7:2, *dizariñiz* 7:2, *hevasiñiz* 7:4, *izetiñiz* 7:8.

3.2.5.8.3. /ñ/ > /ğ/²⁹ değişmesi

²⁷ Bunun yanında $\gamma\kappa$ karakterinin de /ñ/'yi işaretlediği düşünülebilir. Çünkü birkaç yerde sonra kelimesinin /n/'si bu şekilde yazılmıştır: *soğkra* / *soñra* 190:4, 297:25.

²⁸ Karamanlıca metinlerde - bütün Türk lehçelerinde lehçenin fonetik özelliğine göre tanrı, tenri, tengri, tangara vs. gibi değişik şekillerde görülen - "tanrı" kelimesinin kullanılmadığı (Güngör 1984: 99) belirtilmekte ise de burada görüldüğü gibi metnimizde tanrı kelimesine rastlanmaktadır.

²⁹ Daha önce de belirttiğimiz gibi buradaki /ğ/'yi işaretleyen γ karakteri /ñ/ olarak da düşünülebilir. Bk. Eckmann 1950a: 193.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008

Aslında /ñ/'li olan bazı kelimeler kimi zaman /ğ/ ile yazılabilmektedir.

diğneyici 275:9, *soğra* 4:35, *yağnış* 8:29, *göğnüm* 18:8, *ağnamaksız* 297:24, *tağrı* 21:1.

3.2.5.8.4. /ñ/ > /n/ değişmesi

Aslında /ñ/'li olan bazı kelime ve eklerin /n/'li yazılışlarına da rastlanmaktadır.

3.2.5.8.4.1. Köklerde

yeni 8:28, *denizli* 14:31, *deniz* 19:19, *ön* 20:4, *benzer* 60:12, *günü* 297:9, *geniş* 214:27.

3.2.5.8.4.2. Eklerde

cenabınız 14:10, *alasıınız* 14:11, *mohabetiniz* 7:5, *sahabının* 88:1, *devletlinün* 88:10, *canımızun* 60:19, *döksen* 60:10.

Bu durum metinde /ñ/'lerin kullanımının düzenli olmadığını ve /ñ/'lerin /n/'lere doğru bir kayması olarak yorumlanabilir.

3.2.5.9. /h/ - /f/ meselesi

Metinde genellikle kelime sonunda /h/ > /f/ değişmesinin olduğu görülmektedir. Yaygın değildir.

mekruf 14:23.

3.2.5.10. /p/ - /f/ meselesi

Metinde kelime sonunda ya da ortasında /p/ > /f/ değişiminin olduğu görülmektedir.

defreş- 15:16, *tofrak* 211:22, *müşerep* 214:14.

3.2.5.11. ayın ve hemze meselesi

Karamanlıcada genel olarak “ayın” ve “hemze” için ayrı bir işaret kullanılmaz.

saat 56:1, *sual* 88:35, *zaiy* 88:22, *akul* 163:2, *ilim* 163:3, *şefa* 163:13, *taam* “yemek” 163:30, *cemiat*³⁰ 190:7, *ivaz* 17:4, *mümin* 1:2, *yani* 7:34, *vaka* 16:7, *daima* 23:17, *def eyle-* 278:29.

Ancak bazı kelimelerde “ayın” ve “hemze”nin etkisiyle bazı ses olayları meydana gelir.

3.2.5.11.1. ayın > /k/

iktigat 15:30.

3.2.5.11.2. ayın > /h/

tamah 17:14, *kanahat* 60:5 *tabihat* 17:26.

³⁰ Bu kelime *ia'*nın /a/ olarak da okunabildiği göz önüne alınırsa *cemat* şeklinde de okunabilir.

3.2.5.11.3. ayın > /y/*etbayı* 1:13, *zayıflan-* 6:14.**3.2.5.11.4. ayın > - k***sadetli* 8:14, *vaz* 14:34, *taciplen-* “şaşırmak” 211:10.**3.2.5.11.5. ayın > /a/***taazim* 16:33, *maamur* 419:8.

Ancak bu değişimi bir imlâ meselesi olarak yorumlamak da mümkündür.

3.2.5.11.6. hemze > /y/

herdayım 1:17, *melayik* “melekler” 1:19, *kayıp* 3:17, *naıyl* 3:19, *fayıdalı* 13:11, *sayıru* 13:16, *gayıp* 15:26, *fevide* 18:11, *acayıp* 21:10, *beyis* 212:1.

3.2.5.12. /b/ - /p/ meselesi

Metinde – imlâ özellikleri bölümünde de belirtildiği gibi – /b/ yerine de /p/ karakteri kullanılmaktadır. O yüzden bu konuda kesin hüküm vermek zordur.

3.2.5.13. /d/ - /t/ meselesi

Metinde /t/ sesi /d/’nin yerine kullanılabilirken /d/ sesi /t/’nin yerine kullanılmamıştır. Böylece metinde /d/ olduğu kesin olan kelimeler bulunabilir. Bunlardan bazıları şunlardır:

3.2.5.13.1. Köklerde

deyi 2:20, *David* 2:29, *deyil* 3:1, *hendek* 4:16, *ibtida* 4:33, *den didiret-* 419:2, *sed* 19:23, *daş* 19:23, *adaletlik* 403:23, *yedi* 405:3, *düş* “rüya” 56:35, *deyiver-* 56:35, *der* 21:5, *de-* 214:9.

3.2.5.13.2. Eklerde

aldı 88:14, *sağaldı* “iyileşti” 56:2.

3.3. Ünsüz Tekleşmesi

Türkçede iki ünsüz yan yana gelmediğinden tekleşme hadisesi çoğunlukla yabancı kökenli kelimelerde ortaya çıkar. Karamanlıcada ünsüz tekleşmesi olayına sık rastlanmaktadır.

kuvet 1:24, 19:3, *beli* 1:11, *allah azimişan* 2:2, *allahtuale* 2:4, *müceret* 2:27, *muhabet* 4:1, *illahiye* 5:2, *hase* “özellik” 6:2, *red ol-* 6:17, *keret* 8:30, *izet* 10:13, 7:8, *zan ettir-* 17:33, *evelki* 19:1, *ad et-* “saymak” 211:17, *müşerep* 214:14, *tenazul* 278:14, *şidet*³¹ 278:23, *evelisi* 297:24, *tevekillilik* 419:7, *taciplen-* “şaşırmak” 211:10, *eyam* “günler” 163:7.

³¹ Bu kelime *şittet* şeklinde de okunabilir. Ama biz çift *t*lerin /d/ okunduğunu göz önüne alarak kelimeyi *şidet* şeklinde okumayı tercih ettik.

3.4. Ünsüz Çiftleşmesi

İncelenen metinde çiftleşme hadisesine de rastlanmaktadır. Bu ses olayı daha çok yabancı kökenli kelimelerde olmaktadır.

barıtualle 2:27, *incili şerrif* 4:2, *beannetliğinedek* 4:32, *illahiye* 5:2, *cenneti şerrif* 5:25, *yessir* 163:5, *allı ko-* 88:15.

Günümüzde çiftleşmiş olarak kullanılan “anne” kelimesinin *anna* 16:3 şekline de rastlanmıştır.

3.5. Hece Düşmesi

İncelenen metinde günümüz konuşma dilinde de örneklerini gördüğümüz hece düşmesi olaylarına rastlanmaktadır. Bu olay eklerde yaygındır. İçinde /ğ/ ya da /y/ ünsüzleri olan hecelerin daha çok düştüğü görülmektedir.

3.5.1. Köklerde

bayalık 6:3, *aşaa* 8:31, 2:8, *şekat* 211:23, *ötname* 4:33.

3.5.2. Eklerde

bakarsız 8:31, *patışahlinnen* 212:37, *etmelimki* 213:3, *vekaletliila* 214:23, *genişit-* 214:27, *düşüler* 88:20, *paylaşılar* 14:16, *kesiler* 19:1.

3.6. Yer Değiştirme

Hem Türkçe hem de yabancı kelimelerde görülebilir. Kelime köklerinde daha çok görülmekle beraber zaman zaman eklerde de karşımıza çıkmaktadır. Çoğunlukla ünsüzler arasında olan yer değiştirme olayı nadiren ünlüler arasında da olabilmektedir.

3.6.1. Ünsüzler arasında

kabl 9:33, *sedca* 10:13, *garyet* 14:7, *behriz* 17:13, *aryıl-* 19:15, *cılbak*³² 19:34, *garyı* 21:34, *nalet* 214:25, *mashalat* “fayda” 57:17, *heryan* 190:1, *üşençeçlik* 417:3, *erinçeçlik* “üşengeçlik” 417:3.

3.6.2. Ünlüler arasında

rıza 215:16, *zaiy* 88:22, *halek* 20:6.

4. Sözlük

Bu bölümde çalışmada geçen bütün kelimeler çalışmada geçtiği şekliyle alfabetik sıraya dizilmiştir. Kelimenin metinde geçtiği şekli ve yeri koyu olarak yazılmış, < işareti ile kelimenin aslına gönderme yapılmıştır. Daha sonra da anlamına yer verilmiştir. Ancak kelimenin aslı günümüzdeki anlamı ile aynı ise kelimenin anlamını belirtmeye gerek duyulmamıştır. Aynı kelimenin kök halinde birden

³² Bu kelime *cılbak*, *cılpak*, *çılıpak* şekillerinde de okunabilir.

fazla şekli metinde geçmişse bk. kısaltması ile aslına en yakın kelimeye yönlendirilmiştir. Ancak ekli şekillerde kelimenin aslının ve anlamının belirtilmesi konusunda herhangi bir yönlendirme yapılmamıştır.

- acayip 21:10** < Ar. acaib : tuhaf, acaip
- acilden 1:17** bk. ecilden
- ad et- 211:17** < Ar. add : saymak, itibar etmek
- adaletlik 403:23** < Ar. adalet : adaletlik
- ağnamaksız 297:24** < aña- : anlamaksız, anlamadan
- ağnan- 2:18** < aña- : anlanmak
- ahdı et- 275:11** < Ar. ahd : söz vermek, ahd etmek
- ahret 24:4** < Ar. ahiret
- akabincas 213:14** < Ar. akab : sonunda, akabinde
- akliet 275:12** < Ar. akliyyet
- akul 163:2** < Ar. akl : akıl
- alaet 14:4** < Ar. vilayet
- alasınız 14:11** < alasıñız : alasınız
- alavlan- 7:5** < Ar. alev : alevlenmek
- aldı 88:14** : aldı
- alef 18:26** < Ar. alev
- allah azimişan 2:2** < Ar. Allahu Azimuşşan
- allahtuale 2:4** < Ar. Allahu Teala
- allı ko- 88:15** : alı koymak
- amellerü 23:21** < Ar. amel : amelleri, işleri
- Anadol 8:5** : Anadolu
- añıl- 20:33** : anılmak, hatırlanmak
- anna 16:3** : ana, anne
- annı 21:5** < alın : alını
- añsızden 20:5** < añaızdan : ansızın, birden
- aryıl- 19:15** : ayrılmak
- aryılırde 19:15** < ayrılıırda : ayrıldığında
- arzı et- 215:18**, < Ar. arz : arz etmek, sunmak
- asilarıdı 279:11** < Ar. asi : asiler idi, asilerdi
- aslace 21:13** < Ar. asla : aslaca
- aşaa 8:31, 2:8** < aşıağı : aşıağıya
- aşşaağıdek 20:25** < aşıağı : aşıağıya dek, aşıağıya kadar
- ateş 56:19** < f. ateş
- avazilen 21:2** < f. avaz : avaz ile
- avcu 14:24** : avcı
- aydınnık 415:2** : aydınlık
- aydınnıkiken 415:2** : aydınlık iken
- azacık 17:25** : azcık
- azber 278:19** < f. ezber
- azizlerün 297:7** < Ar. aziz : azizlerin
- babañız 5:35** < f. baba : babanız
- babınde 279:2** < Ar. bab : babında, konusunda
- bahtu 275:8** < f. baht
- bakarsız 8:31** : bakarsınız
- bakşış 16:3** < f. bahşış

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

- bartualle 2:27** < Ar. Bari Teala
bayalık 6:3 : bayağılık
bazırgan 88:16 < f. bâzergân :
bezırgan, tüccar
beannetliğinedek 4:32 < Ar.
beyan : beyanetliğine
dek
behriz 17:13, 23:20 < f. perhiz
: (hoşlanılan şeylerden,
özellikle içkilerden)
uzak durma, geri durma,
kaçınma, sakınma
behuzurluk 214:19 < f. bî-
huzur : huzursuzluk
beketmeyilen 3:33 < berkit- :
berkitmek ile, sıkıca
bağlamayla
bekrilik 411:4 bk. bikir
beli 1:11 : belli
bendeñiz 7:2 < f. bende :
bendeniz, köleniz
(tevazu kasdıyla
söylenir.)
benzer 60:12 < beñze- : benzer
beynamazlık 417:5 < f. bî-
namaz : beynamaz,
namazsızlık
beyis 212:1 < Ar. be's : zarar,
fena
bikir 411:8 < Ar. bikr : temiz,
bozulmamış, bekâr
bil 279:35 : bir
bil küllü 163:19 < Ar. bi'l-küllü
: tamamen, hep, hepsi
bilzat 16:5 < Ar. bizzat :
kendisi, kendi zatı ile
birigip 18:20 : birikip
birü 88:10 : biri
bitün 16:34 : bütün
bizlerisa 278:22 : bizler ise
bizüm 21:30 : bizim
böyük 10:5 : büyük
bu vec üze 3:34 < Ar. vech : bu
vech üzere, bu şekilde
bunculam 404:2 < bunculayın :
bunun gibi
bunnar 409:5 : bunlar
butarza 6:5 < Ar. tarz : bu tarz,
bu biçim
cahd 13:13 < Ar. cehd : gayret,
çaba
canımızun 60:19 < f. cân :
canımızın
canları 23:9 < f. cân : canları
carye 163:30 < Ar. câriye :
kadın hizmetçi
cehemdem 22:24 < Ar.
cehennem
cemiat 190:7 < Ar. cemaat :
topluluk, cemaat
cenabınız 14:10 < Ar. cenâb :
çevreniz
cenlet 22:31 279:26 < Ar.
cennet
cenneti şerrif 5:25 < Ar.
cennet-i şerif
cevaer 9:11 < Ar. cevâhir :
cevherler
cümlalem 3:27 < Ar.
cümle+âlem : herkes
çevril- 19:16 : çevirilmek
çezil- 16:31 : çözülmek
çılback 19:34 : çıplak
çoçığken 213:15 : çocukken
daima 23:17 < Ar. dâima
dard 214:28 < f. derd

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

daş 19:23 : taş	doa 1:2 < Ar. dua
David 2:29 < Ar. Davud : Davut peygamber	dos 9:28 < f. dost
de- 214:9 < di-	doyuralum 56:26 : doyuralım
def eyle- 278:29 < Ar. def' : kovmak, def etmek	döksen 60:10 < dökseñ : döksen
defreş- 15:16 : depresmek	dövlet 8:8 < Ar. devlet
deil 18:4 : değil	dövletıla 211:27 < Ar. devlet : devlet ile
deil- 22:1 : denilmek	dürüs 7:14 < f. dürüst
deştir- 419:4 : değiştirmek	düş 56:35 : düş, rüya
deme- 212:2 < di-	düşmanların 57:5 < f. düşman : düşmanların
demeelüm 212:2 : demeyelim	düşüler 88:20 : düşüyorlar
den 419:2 < f. ten	ealet 13:2 < Ar. vilayet
denilür 22:3 : denilir	ebedie 21:28 < Ar. ebediyye : sonsuzluk
deniz 19:19 < deñiz : deniz	ebediet 23:33 < Ar. ebediyyet bk. ebedie
denizli 14:31 < Deñizli : Denizli şehri	ebedil 5:7 < Ar. ebedî : sonsuz
der 21:5 < f. ter : ter	ecilden 13:20 : sebepten, nedenden (?)
devletlinün 88:10 < Ar. devlet : devletlinin	edeim 19:12 : edeyim
devletlü 88:4 < Ar. devlet : devletli, mutlu	ediorlar 278:4 : ediyorlar
deyi 2:20 : diye	edioruz 56:12 : ediyoruz
deyil- 20:34 : denilmek	edüp 13:17 < itmek : edip
deyil 3:1 bk. deil	ehtigat 417:7 < Ar. itikat : inanç, akide
deyilür 20:34 : denilir	ehişamlu 13:2 < Ar. ihtişam : ihtişamlı, gösterişli
deyineyilen 18:24 : değnek ile	ehval 88:35 < Ar. ahval : haller, durumlar
deyiver- 56:35 : deyivermek	eil- 88:19 : eğilmek
didiret- 419:2 : titretmek	ekklisei 18:30 < Ar. kilîse : kiliseyi
diğneyici 275:9 < diñle- : dinleyici	el 22:16 < il : yabancı, başkası
dinimizün 57:34 < Ar. din : dinimizin	elamet 15:25 < Ar. alâmet : iz, alamet
diñle- 21:13 : dinlemek	elü 88:19 : eli
dişehli 411:3 < dişi ehli : kadın	
dizar 6:2 < f. didâr : yüz, çehre	
dizarıñız 6:2 < f. didâr : yüzünüz, çehreniz	

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

- emma 13:16** < Ar. ammâ :
ama, fakat
- emri eyle- 214:20** < Ar. emr :
emr etmek
- en- 14:12** : inmek
- eñ 57:28** : en
- eñbaaşı 57:28** : en başı
- er avret 19:30** < ir : erkek
kadın
- erinceglik 417:3** : üşengeçlik,
tembellik
- erkek 56:16** < irkek
- erli avret 411:5** < irli : erkekli
kadın, evli kadın
- esalet 297:24** < Ar. asâlet :
soyluluk
- eşit- 21:21** : iştirmek
- eşitelüm 21:21** : iştelim
- eşkare 2:13** < f. âşikâre :
apaçık, aşikar
- et- 275:11** < itmek
- etbayı 1:13** < Ar. etbâ : tabileri,
kendine uyanlar
- etbayıylan 1:13** < Ar. etbâ :
tabileri ile
- eteş 56:20** < f. âteş
- etmelimki 213:3** : etmeyelim ki
- evelisi 297:24** < Ar. evvel :
evveli, öncesi
- evelki 19:1** < Ar. evvel :
evvelki, önceki
- eyam 163:7** < Ar. eyyâm :
günler
- eyamlar 163:7** < eyyamlar
- eyi 5:11** : iyi
- eyile- 15:29** : eylemek
- eyü 16:7** bk. eyi
- ezat 16:31** < f. âzâd : serbest,
hür
- ezdar 9:18** < f. ejder : büyük
canavar, ejderha
- ezel 56:8** < Ar. evvel : evvel,
önce
- ezginnik 417:3** : ezginlik
- fakirlar 212:11** < Ar. fakir :
fakirler
- fakirlardan 212:11** < Ar. fakir :
fakirlerden
- faydelen- 13:21** < Ar. fâide
faydalanmak
- faydalı 13:11** < Ar. fâide :
faydalı, yararlı
- fazlet 405:6** < Ar. fazilet
- fesfese 7:15** < Ar. vesvese
- fevide 18:11** < Ar. fâide :
fayda, yarar
- finalık 409:1** < Ar. fena :
fenalık
- fıryat 18:9** < Ar. feryad
- fırasetıla 213:17** < Ar. feraset :
feraset ile
- fukaree 211:22** < Ar. fukara :
fukaraya
- fukarelerün 57:8** < Ar. fukara
fukaraların
- fukarelik 211:27, 20:14** < Ar.
fukara : fukaralık
- fukarenün 212:12** < Ar. fukara:
fukaranın
- furtuna 23:27** < Ar. furtına :
fırtına, şiddetli rüzgar
- garyet 14:7, 213:9** bk. gayiret
- garyı 21:34** bk. gayırı
- gayıbet et- 417:4** < Ar. gaybet :
gıybet, dedikodu

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

- gayıp 15:26** < Ar. gâib : kayıp
gayrı 14:1 < Ar. gayr : gayrı, başkası
gayiret 7:6, 275:5 < Ar. gayret
gazepli 5:28 < Ar. gazab : gazaplı
gece 24:8 < gice : gece
geçin- 211:4 : geçinmek
geçinior 211:9 : geçiniyor
gein- 56:16 : giyinmek
gel- 211:22 : gelmek
gemi 88:16 : gemi
geniş 214:27 < geñiş : geniş
genişit- 214:27: genişletmek
gerilen- 18:28 : gerilenmek
gerü 16:8 : geri
geşik- 163:16 : gecikmek
get- 57:6 : gitmek
getüreler 18:34 < E.T. keltür- : getireler
geyim 17:23 : giyim
gez- 190:4 : gezmek
gine 7:9 : gene
goya 16:7 < f. gûyâ : sanki, güya
göer- 18:12 : göğermek
göğ 23:16 : gök
göğdendür 23:16 : göktendir
göğnüm 18:8 < gönül : gönlüm
göndür- 22:8 : göndermek
gönül 212:4 : gönül
göre 88:10 : göre
görkülü 163:18 < görk : görklü
görmeiz 57:15 : görmeyiz
göser- 5:9 : göstermek
gösür- 15:27 : göstermek
gözel 16:36 : güzel
gül- 413:3 : gülmek
güleşiklerini 9:14 : güreşiklerini
günül 297:9 bk. gönül
gür- 279:32 : girmek
güzli 214:12 : gizli
haçanki 14:12 < kaçan : ne zaman ki
hair 190:2 bk. hayır
hakiket 214:29 < Ar. hakikat : gerçek
halek 20:6 < Ar. helak : yok olma, helak
harbayılan 20:24 < Ar. harbe : ucu demirli değnek
hasa 6:15 < f. hasta
hase 6:2 < Ar. hasse : özellik
haves 5:23 < Ar. heves : istek
havfta 17:18 < f. hafta :
havuz 163:32 < Ar. havz
havuzinde 163:32 < Ar. havz : havuzunda
hayılı 19:15 < f. hayli : oldukça, çok
hayır 17:12 < Ar. hayr : hayır, iyilik
hayıvan 411:4 < Ar. hayvan
hayiret 212:8 < Ar. hayrat : hayırlar, iyilikler
hazne 8:28 < Ar. hazîne
hebis 214:10 < Ar. habîs : alçak tabiatlı
heç 409:5 < f. hiç
hekmet 13:5 < Ar. hikmet
helas 1:21 < Ar. halâs : halas, kurtuluş
hemen 17:5 < f. hem-ân : hemen, şimdi
hemi 17:14 < f. hem

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

- hendek 4:16** < Ar. handek
her vec üze 3:28 < Ar. vech :
 her şekilde
herami 279:15 < Ar. harâmi :
 eşkıya
heramilar 279:15 < Ar. harâmi
 : haramiler, eşkıyalar
herdayım 1:17 < f. her Ar.
 daim : her zaman
heryan 190:1 bk. heyiran
hevasınız 7:4 < Ar. heves:
 hevesiniz
heyal 20:14 < Ar. hayal
heyat 5:12 < Ar. hayat
heyiran 278:24 < Ar. hayran
heyivah 57:14 < f. eyvah :
 yazık
hısım 411:4 < Ar. hısım : yakın,
 akraba
hoşnutluuñuz 7:4 < f. hoş :
 hoşnutluğunuz
hökm eyile- 5:13 < Ar. hükm :
 hükmeylemek
hrisian 1:2 : Hristiyan
hrisianların 21:29 :
 Hristiyanların
hrisos 3:6 < Rum. Hristos :
 Allah, tanrı
hulusayı kelam 7:21 < Ar.
 hulâsa-yı kelam : sonuç
 olarak
hususaki 211:10 < Ar. hususan
 : özellikle
hüzmet 17:11 < Ar. hıdmat :
 hizmet
hüzmetkar 14:14 < Ar. hıdmet-
 kar : hizmetkar, hizmetçi
ılayık 278:17 < Ar. layık :
 layık, uygun
ırıza 2:2 < Ar. rıza
ıbliz 415:1 < Ar. iblîs : şeytan,
 iblis
ibtida 4:33 < Ar. ibtidâ :
 başlangıç olarak, ilk
için 17:5 < için < için : için
içün 17:6 bk. için
idüp 17:4 : edip
ihtiar 212:15 < Ar. ihtiyar :
 yaşlı
ihtiarından 212:15 < Ar.
 ihtiyarından
ikramde 163:6 < Ar. ikram :
 ikramda
iktigat 15:30 < Ar. i'tikad
ilim 163:3 < Ar. ilm
illahiye 5:2 < Ar. ilahî
ille 3:15 < Ar. illâ : ne olursa
 olsun
illem 1:9 bk. ille
incili şerrif 4:2 < Ar. İncil-i
 şerif
insanlardan 211:17 < Ar. insan
 : insanlardan
ise- 2:2 : istemek
isek 22:35 : istek
isifar 278:31 < Ar. istiğfar :
 tevbe etmek
ismü 88:13 < Ar. ism : ismi
işah 211:15 < Ar. iştiha : fazla
 istek, arzu
işahlenür 23:18 < Ar. iştiha :
 iştilanır
işe 211:8 : işte
işiği 17:18 : eşiği, kapısı
it- 275:16 : etmek

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 3/6 Fall 2008*

- itmeelüm 211:19** : etmeyelim
ivaz 17:4 < Ar. i'vaz : dua, niyaz
iza 24:6 < Ar. ezâ : zulüm, eziyet
izet 10:13, 7:8 < Ar. izzet
izetiñiz 7:8 < Ar. izzet : izzetiniz
izetlü 297:2 < Ar. izzet : izzetli
kabl 9:33 < Ar. kalb : kalp
kaldılır 6:10 : kaldırır
kale 15:16 < Ar. kal'a
kameletsiz 17:16 < Ar. kemalat : kemalatsız
kanahat 60:5 < Ar. kanaat
kandıralum 56:26 : (suya) kandırılım
kannılık 407:4 : kanlılık
kanon 213:22 < Ar. kanun
kapanmışıdiler 14:22 : kapanmıştılar
kardaşlarum 60:15 : kardeşlerim
karişir- 214:30 : karıştırmak
kavgır 16:36 < f. kârgir : taş veya harçla yapılmış olan
kayma- 17:18 : kaynamak
kayıp 3:17 bk. gayıp
kazı 13:2 < Ar. kadı
kazılığında 13:2 < Ar. kadı : kadılığında
kendü 15:12 : kendi
kereminlen 24:11 < Ar. kerem : keremi ile
keret 8:30 < Ar. kerre : defa, kez
kesiler 19:1 : kesiyorlar
kesilür 60:6 : kesilir
keya 214:3 < f. kedhudâ : kâhya
kezelik 214:14 < Ar. kezâlik : buna benzer, bunun gibi
kıskançluk 22:19 : kıskançlık
kıymatlı 9:10 < Ar. kıymet : kıymetli
kifaetliği 8:1 < Ar. kifâyet : kifayetliği, yararı
kimesne 1:6 < kim+ise+ne : kimse
kindi 415:8 bk. kendü
kitabımın 211:21 < Ar. kitab : kitabının
kolayılığıla 279:29 : kolaylıkla, kolaylık ile
koñşu 407:6 : komşu
kovulmayalum 5:25 : kovulmayalım
kufayetliğikadar 60:17 < Ar. kifâyet : kifayetliği kadar
kulauzla- 14:28 < kılavuz : yol göstermek, rehberlik yapmak
kulç 278:26 : kılıç
kurulmuşur 21:24 : kurulmuştur
kuvet 1:24, 19:3 < Ar. kuvvet
kuyı 213:19 : kıyı
kuyımetlü 21:34 < Ar. kıymet : kıymetli
kuzları 279:3 : kuzuları
küllüyeti insanlar 1:7 < Ar. külliyet-i insanlar : insanların tamamı

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

- küllüyeti övke 1:16** < Ar. külliyet-i öfke : öfkenin tümü
- maade 16:30** < Ar. maada : bundan başka
- maamur 419:8** < Ar. ma'mur : mamur, bayındır, imar edilmiş
- mağrullanmayalum 56:18** < Ar. mağrur : mağrurlanmayalım
- mağrulluk 415:1** < Ar. mağrur : mağrurluk
- mahana 1:10** < Ar. bahane
- maksus 163:31** < Ar. mahsus : hususi, özel
- manasipsiz 211:15** < Ar. münasib : münasipsiz, uygunsuz
- marafet 2:14** < Ar. marifet : bilgi
- maras 16:19** < Ar. maraz : hastalık
- marazsıs 60:22** < Ar. maraz : marazsız, hastalısız
- mashalat 57:17** < Ar. maslahat : fayda, gaye
- mashalatler 57:17** < Ar. maslahat : maslahatlar, faydalar
- mecdıla 278:13** < Ar. vecd : vecd ile
- mehnet 36:17** < Ar. mihnet : eziyet, sıkıntı
- mekruf 14:23** < Ar. mekruh : kötü, fena
- melayik 1:19** < Ar. melâik : melekler
- melkit 3:1** bk. melkut
- melkitü 3:1** bk. melkut : melekütü
- melkut 5:3** < Ar. melekût : ruhlar âlemi
- meres 7:34, 5:30** < Ar. miras
- mesep 14:7** < Ar. mezheb
- meşferet 403:8** < Ar. meşveret : görüşme, tanışma
- met eyile- 211:7** < Ar. medh : medh eylemek, övmek
- met eyileip 211:7** < Ar. medh : medh eyleyip, övüp
- metini eyile- 211:16** < Ar. medh : medhini eylemek
- meyihane 60:1** < f. mey-hane : meyhane
- meyiva 407:4** < f. meyve
- mezhur 212:34** < Ar. mezkur : zikri geçen, biraz önce söylenen
- miktarı 21:3** < Ar. miktar
- minasipsiz 213:16** < Ar. münasib : münasipsiz, uygunsuz
- misepsizlik 413:3, 17:36** < Ar. mezheb : mezhepsizlik
- mohabet 6:5** < Ar. muhabbet
- mohabetiniz 7:5** < Ar. muhabbet : muhabbetiniz
- muhabet 4:1** < Ar. muhabbet
- muhayetliği 417:7** < Ar. mukayyet : mukayyetliği, kayıtlı olma durumunu
- mukaet 417:4** < Ar. mukayyet
- mundar 5:24** < f. murdar

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

- musaak 16:13** bk. musahak
musahak 411:9 < Ar. müstahak
 : hak etmiş, hak eden,
 layık
musır 213:12 : Mısır ülkesi
muşavara 163:24 < Ar.
 müşavere : görüşme
muşferet 163:15 bk. meşferet
mutu 5:11 < Ar. muti : itaatkar,
 itaat eden
mücerret 2:27 < Ar. mücerred :
 tecrit edilmiş, yalnız
 bırakılmış
mücüzetli 9:23 < Ar. mu'cizet :
 mucizeli
mümin 1:2 < Ar. mü'min :
 mümin
mümkür 5:20 < Ar. münkir :
 inkar eden, inanmayan
münüs 7:13 < Ar. munis :
 alışılmış, dost
müşerrep 214:14 < Ar. müşerref
 : şereflenmiş
müşkül 24:3 < Ar. müşkil : zor,
 karışık
nakliet 21:11, 14:5 < Ar.
 nakliyyet : 1. taşıma 2.
 rivayet etme
nalet 214:25 < Ar. la'net
namlu 3:5 < Ar. nâm : namlı,
 bilinen, ünlü
nasihat 275:13 < Ar. nasihat
nasihet 14:8 bk. nasihat
nayıl 3:19 < Ar. nâil :
 muradına eren, erişmiş
nedahı 1:25 < ni dahi : ne dahi,
 ne de
nemleket 3:18 < Ar. memleket
niaz 16:28, 5:14 < Ar. niyaz :
 dua, niyaz
niceki 1:12 : nice ki
niet 2:15 < Ar. niyyet
nomoz 403:15 < Ar. namus
oğra- 278:21 : uğramak
ohu- 8:5 417:9 : okumak
olkader 60:9 : o kadar
olmalu 57:3 : olmalı
olmuşur 14:9 : olmuştur
olunmuşıkan 8:35 : olmuş iken
onculein 190:3 < onculeyin :
 onun gibi
oyan- 16:17 : uyanmak
öcür 212:3 < Ar. ecr : ecir,
 karşılık
öğün- 415:4 : övünmek
ömür 5:8 < Ar. ömr : ömür
ön 20:4 < öñ : ön
ötname 4:33 : öğütname
övke 407:7 : öfke
övütname 8:14 : öğütname
öyile 15:18 : öyle
öyilen 163:26 : öğle, öğle vakti
padişahlinnen 212:37 < f.
 padişah : padişahlığı ile
paya 5:18 < f. pâyê : rütbe,
 derece, paye
paylaşılar 14:16 : paylaşıyorlar
peyidah 212:28 < f. peyda
putperes 14:25 < f. büt-perest :
 puta tapan
putperez 15:33 bk. putperes
rabbün 9:16 < Ar. rabb :
 rabbinin
radet 1:9 < Ar. iradet : irade
rahim 409:6 < Ar. rahm :
 acıma duygusu

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
 and History of Turkish or Turkic
 Volume 3/6 Fall 2008*

rahimlu 49:6 < Ar. rahm :	sevinçila 213:37 : sevinç ile,
rahimli	sevinçle
rayıblık 404:22 < Ar. rayb :	sevindirmelidür 60:18 :
şüphelik	sevindirmelidir
rayıblıktan 404:22 < Ar. rayb :	seyirlen- 163:12 < Ar. seyr :
rayıblıktan, şüphelikten	seyirlenmek, gezmek
red eyile- 7:15 < Ar. redd :	sıcahlığı 417:7 : sıcaıklığı
reddeylemek	sınavı 1:12 < Ar. semavî :
red ol- 6:17 < Ar. redd :	semavi, gökle ilgili
reddolmak	sinsile 212:1 < Ar. silsile
rıza 215:16 < Ar. razı	sipariç 5:5 < f. sipariş
ruhuyılan 60:29 < Ar. ruh :	sizcilein 275:9 < sizcileyin :
ruhu ile	sizin gibi
saat 56:1 < Ar. saat	soğra 4:35 < soñra : sonra
sabahlein 18:11 < Ar. sabah :	soñ 4:35 : son
sabahleyin	sovuğa 23:30 : soğuşa
sabır 278:5 < Ar. sabr	söğ- 419:2 : sövmek
sadakaye 212:27 < Ar. sadaka :	söyile- 15:26 : söylemek
sadakaya	sual 88:35 < Ar. sual
saadetli 8:14 < Ar. saadet :	sukıt 215:36 < Ar. sukût :
saadetli, mutlu	sessizlik
sağaldı 56:2 : iyileşti	surat 8:28 < Ar. sûret : yüz
sahabımın 88:1 < Ar. sahib :	şafaetlü 5:7 < Ar. şefaet :
sahibinin	şefaetli
saleh 297:25, 18:9 < Ar. salih	şefaet 163:13 < Ar. şefaet
sandık 2:21 < Ar. sandûk	şehatlik 14:18 < Ar. şahid :
sayım 21:9 : sayayım	şahitlik
sayığı 23:6 : sayğı	şehir 214:21 bk. şehir
sayıgız 23:6 : sayğısız	şehir 214:15 < f. şehr : şehir,
sayını 2:24 < Ar. sair	kent
sayır 13:16 bk. sayırı	şeyler 22:16 bk. şeyiler
saz 9:4 < f. şâd : şad, mutlu	şekat 211:23 < Ar. şikayet
secıda 14:26 < Ar. secde	şekil 405:4 < Ar. şekl
sed 19:23 < f. serd : sert, kaba	şeraatçı 278:28 < Ar. şeriat :
sedca 10:13 bk. secıda	şeriatçı
sevdaler 163:21 < f. sevda :	şeyiler 57:4 < Ar. şey' : şeyler
sevdalar	şeyilerün 57:4 < Ar. şey' :
sevgilü 13:10 : sevgili	şeylerin

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

- şeytan 1:9** < Ar. şeytan
şidet 278:23 < Ar. şiddet
şife 15:33 < Ar. şifa
şkence 17:35 < f. işkence
taam 163:30 < Ar. taam :
yemek, yiyecek
taazim 16:33 < Ar. ta'zim :
büyüklemek, ululamak
tabiet 3:12 < Ar. tabiat
tabihat 17:26 bk. tabiet
tabihet 22:1 bk. tabiet
taciplen- 211:10 < Ar. taaccüb
: taaccüplenmek, çok
şaşırmak
tağat 419:6 < Ar. tâkat : takat,
güç, kuvvet
tağrı 21:1 < tañrı : tanrı
talap 1:19 < Ar. taleb : istek,
talep
talapçılık 413:2 < Ar. taleb :
talepçilik
tamah 17:14 < Ar. tama' :
açgözlülük
tamahlanmayalum 21:14 < Ar.
tama': tamalanmayalım
tañrı 18:6, 19:36, 22:3 : tanrı
tasfir 1:17 < Ar. tasvîr
taşra 23:10 < taşra : dışarı,
taşra
tebabi 215:31 < Ar. tevâbi' :
tabi olanlar, emir
altındakiler
temamı 3:17 < Ar. tamam :
tamam
tembehname 4:33 < Ar. tenbih
: tenbihname
tembellik 417:1 < f. tenbel :
tenbellik
tenazul 278:14 < Ar. tenezzül
tesbihatler 19:3 < Ar. tesbihat :
tesbihatlar
teveküllilik 419:7 < Ar.
tevekkül : tevekküllülük
tez 417:5 < f. tîz : tez, acele,
çabuk
tofrak 211:22 : toprak
töbe 215:3 < Ar. tevbe
tövcih 413:8 < Ar. tevcih :
yönelme
tükenmemecek 5:7 :
tükenmeyecek
umumie 214:3 < Ar.
umumiyye
uruh 14:12 < Ar. ruh
urum 278:26 : Rum
uruşanlık 1:10 < f. rûşen :
ruşenlik, parlaklık
usalıklı 88:13 < Ar. üstad :
ustalık
usas 2:14 < Ar. üstad : üstaz,
üsta
uyanık 417:5 : uyanık
uyuku 17:16 : uyku
uzunluğu 20:19 : uzunluğu
üçüret 14:11 < Ar. ücret
üsüne 19:34 : üstüne
üşengeçlik 417:3 : üşengeçlik
üzre 2:6 : üzere
vaciptur 60:27 < Ar. vâcib :
vaciptir
vaka 16:7 < Ar. vak'a :
vakıt 4:35 bk. vakit
vakit 211:8 < Ar. vakt
vasite 4:34 < Ar. vasıta
vasiet 5:5 < Ar. vasiyyet
vaz 14:34, 14:16 < Ar. vaaz

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

- vecilen 24:8** < Ar. vech : vech ile
vekaletliila 214:23 < Ar. vekalet : vekaletliği ile
ver- 211:14 < vir-
veran 20:6 < f. vîran
vereim 88:8 : vereyim
vermişisa 211:14 : vermiş ise
vicut 57:35 bk. vücut
vilaet 15:28 bk. vilayet
vilayet 19:14 < Ar. vilayet
vücut 57:27 < Ar. vücut
vücutler 57:27 < Ar. vücut : vücutlar
yaaş 57:9 : yaş
yağnış 8:29 < yañılış : yanlış
yahot 1:23 < f. yahud : yahut
yahudilar 278:1 < Ar. Yahudi : Yahudiler
yahudilarun 278:1 < Ar. Yahudi : Yahudilerin
yane 1:22 bk. yani
yalınız 278:19 < yalnız : yalnız
yani 7:34 < Ar. yani
yardum 57:25 : yardım
yedi 405:3 : yedi (sayı)
yeñ- 405:8 : yenmek
yeni 8:28 < yeñi : yeni
yeñil- 1:23 : yenilmek
yer 2:27 < yir : yer
yer üsü 7:28 : yer yüzü
yer üsüne 6:8 : yer yüzüne
yesir 23:28 < Ar. esir
yessir 163:5 bk. yesir
yeteliği 275:21 : yeterliği
yeyika- 88:19 : yıkamak
yıñıkan- 17:15 : yıkanmak
yoğuken 20:5 : yok iken
yoğusa 211:12 : yok ise
yokarıden 19:15 : yukarıdan
yonan 279:21 : Yunan
yörü- 214:7, 1:7 : yürümek
yurkan 88:19 : yur iken, yıkarken
zab 407:7 < Ar. zabt
zai 23:25 < Ar. zayı' : zayı
zaiy 88:22 bk. zai
zan ettir- 17:33 < Ar. zann : zannettirmek
zayıflan- 6:14 < Ar. zaif : zayıflanmak
zehir 6:9 < f. zehr : zehir
zevallı 15:2 < Ar. zevâl : zavallı
ziade 8:32 7:5 < Ar. ziyâde : ziyade, fazla
ziadesiyilen 7:5 < Ar. ziyâde : ziyadesi ile, fazlasıyla
ziaret 7:13 < Ar. ziyaret
zulüm 212:16 < Ar. zulm : zulüm, eziyet

5. Sonuç

İncelediğimiz Karamanlıca kitap *Yeñi Hazne*'de birçok ses özelliğine rastlanmıştır. Bunların tamamı Türk dilinin herhangi bir döneminde görülebilecek ses olaylarındandır. Bu da Karamanlıcanın bir Anadolu ağzı olduğunu gösterir.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

İncelemedeki ses özelliklerine bakılarak kitabın Eckmann'ın tasnifindeki (1950a: 168) "III. Karamanlı halk dili veya buna çok yakın bir dil" ile yazılmış eserler grubuna girdiği söylenebilir.

Bu eser, okumamış halk tabakasına hitap ettiği için tamamen onların ağız ile kaleme alınmıştır. Türkçe kelimelerde görülen ses olaylarının neredeyse hepsi yabancı kökenli kelimelerde de görülmektedir. Bu durum yabancı kökenli kelimelerin - Osmanlı Türkçesi yazı dilinin aksine - Karamanlıca ağızında iyice Türkçeleştirilmiş olduğunu göstermektedir.

Kitap her ne kadar tam bir "transkripsiyon" metni değilse de ünlülerin Arap alfabesine göre daha belirgin olması Osmanlı Türkçesindeki bazı tereddütlerin giderilmesinde işe yarayabilir.

Yeñi Hazne adlı kitap Karamanlıca basılı eserlerin ilklerinden olması dolayısıyla kendinden sonraki Karamanlıca eserlere hem imlâ hem de dil bakımından örnek olması açısından ayrı bir öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

- ANZERLİOĞLU Yonca (2003). **Karamanlı Ortodoks Türkler**, Ankara: Phoenix Yay.
- BALTA Evangelia (1990). "Karamanlıca Kitapların Önsözleri", çev. H. Milas, **Tarih ve Toplum**, 74, s. 18-20, İstanbul.
- BAYKARA Tuncer (1986). "Batı Anadolu'daki Rum Nüfusunun XIX. Yüzyıldaki Durumu Yeni Yunan Göçleri ve Yerli Hristiyanların Yunanlılaştırılması", **Üçüncü Askerî Tarih Semineri, Türk-Yunan İlişkileri**, s. 428-439, Ankara.
- CAHEN Claude (2000). Osmanlılardan Önce Anadolu, çev. **ErolÜyepazarcı, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.**
- CÂMÎ Baykurt (1932). Osmanlı Ülkesinde Hristiyan Türkler, **İstanbul: Sanayiinefise Matbaası.**
- DEVELİ Hayati (2008). "Eski Türkiye Türkçesi Ağızlarının Sınıflandırılması", **Turkish Studies (Ed. Mehmet Dursun ERDEM), www.turkishstudies.net, (ET: 11.08.2008) Vol. 3 / 3, s. 212-230.**
- DEVELLİOĞLU Ferit (2003). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, **Ankara: Aydın Kitabevi.**
- DUMAN Musa (2008). "Eski Türkiye Türkçesi Devresinde +IA Ekli Zarfların Kullanımı Üzerine", **Turkish Studies (Ed. Mehmet**

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

-
- Dursun ERDEM**, www.turkishstudies.net, (ET: 11.08.2008), Vol. 3 / 3, s. 345-355.
- DUMAN Mustafa (1989). “**Karamanlıca, Yunanca, Ermeni Harfli Türkçe ve Ermenice Nasrettin Hoca Kitapları**”, Tarih ve Toplum, XVI, S. 92, s. 61-64, İstanbul.
- ECKMANN János (1988). “Karamanlıca’da Birkaç Gerindium Terkibi”, çev. Müjdat Kayayerli, **Türk Kültürü Araştırmaları**, XXVI, S. 2, s. 89-94.
- _____ (1991). “Karaman Edebiyatı”, haz. Halil Açıkgöz , **Türk Dünyası Edebiyatı I**, s. 20-38, İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- _____ (1950a.). “Anadolu Karamanlı Ağzlarına Ait Araştırmalar I: Phonetica, **AÜDTCFD**, VIII, s. 165-200, Ankara.
- _____ (1950b.). “Yunan Harfli Karamanlı İmlâsı Hakkında”, **Türk Dili ve Tarihi Hakkında Araştırmalar**, s. 27-31. Ankara.
- ERGİN Muharrem (1997). **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Yay.
- ERÖZ Mehmet (1983). **Hıristiyanlaşan Türkler**, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Eski Harfli Türkçe Basma Eserler Bibliyografyası (Arap, Ermeni ve Yunan Alfabeleriyle) 1584-1986.
- EYİCE Semavi (Review) (1962). “Sallaville, Sévérien – Eugène Dalleggio, Karamanlidika, Yunan Harfleri ile Türk Dilinde Basılmış Kitapların Analitik bibliyografyası 1, 1584-1850”, **Bellekten**, XVI, S. 102, s. 369-374, Ankara.
- GÜMÜŞKILIÇ Mehmet (2008). “18. Yüzyıl İstanbul Ağzı Hakkında Bazı Gözlemler”, **Turkish Studies** (Ed. Mehmet Dursun ERDEM), www.turkishstudies.net, (ET: 11.08.2008), Vol. 3 / 3, s. 388-401.
- GÜNGÖR Harun (1984). “Karamanlıca (Grek Alfabeli Türkçe) Bir Kitabe”, **Türk Dünyası Araştırmaları**, S. 33, s. 95-101.
- GÜLER Ali (2000). “Yunanistan’da Etnik Gruplar I: Dil Grupları”, **Avrasya Dosyası**, s.12-21, Ankara.
- KAHYA Hayrullah (2003). **Grek Harfli Osmanlı Türkçesi Bir Eser: İspat-ı Mesihîye Üzerinde Dil İncelemesi**, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- _____ (2008a.) “Karamanlıcada Arapça ve Farsça Kelimeler”, **Turkish Studies** (Ed. Mehmet Dursun ERDEM),
-

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*

- www.turkishstudies.net, (ET: 11.08.2008), Vol. 3 / 3, s. 480-501.
- _____ (2008b.). (Review), “Yonca Anzerlioğlu, Karamanlı Ortodoks Türkler, Phoenix Yayınları, Ankara 2003, 376 s.”, **The Journal Of International Social Research** (Ed. Muhammet KUZUBAŞ), www.sosyalaratirmalar.com, (ET: 11.08.2008), Vol. 1 / 4, s. 648-652.
- MİSAİLİDİS Evangelinos (1988). **Seyreyle Dünyayı (Temaşa-i Dünya ve Cefakâr u Cefakeş)**, haz. Robert Anhegger ve Vedat Günyol, İstanbul: Cem Yayınevi.
- ÖZDEM H. Ragıp (1938). “Gennadios’un İtikatnamesi”, **Ülkü Dergisi**, X, S. 60, s. 529-540, İstanbul.
- Psaltirion Yani Zebur (1866). çev. Serafim (Pisidyalı) ve Elias Riggs, A. Minasyan Basmahanesi, İngiliz Bibl Şirketi, İstanbul.
- SÖVÖRİEN Sallaville ve EUGÖNE, Dalleggio (1958). **Karamanlidika, Bibliographie analytique d’ouvrages en langue turque imprimés en caractères grecs I: 1584-1850**, Atina: Institut Français d’Athènes
- STEİNGASS F. (1930). **Persian-English Dictionary**, London.
- TEKİN Talat (1997). **Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı**, İstanbul: Simurg Yay.
- TİMURTAŞ F. Kadri (2003). **Osmanlı Türkçesi Grameri III**, İstanbul: Alfa Basım.
- Yeñi Hazne (1756)**. çev. Serafim (Adalı, Yeromonahos), Antonios Vortoli, Venedik.
- Yeni Tarama Sözlüğü (1983)**. düz. Cem Dilçin, TDK, Ankara.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 3/6 Fall 2008*